

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt je financován v rámci operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Klíč k handicapu

Metodika komplexní pomoci při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami s příklady dobré praxe a případovými studiemi

Občanské sdružení rodičů a přátel dětí s handicapem ORION

Publikace byla zpracována a vydána v rámci projektu Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, rodičů dětí a žáků se sociálním znevýhodněním a vzdělávání pracovníků organizací působících v oblasti vzdělávání a asistenčních služeb “Klíč k handicapu” č. CZ.1.07/1.2.01/01.0001

Na textové části se podíleli:

PharmDr. Ilona Mikušová
Mgr. Miroslava Červinková
Mgr. Markéta Korábová
Mgr. Iva Doudová
Mgr. Darina Fialová

Na obrazové části se podíleli:

PharmDr. Ilona Mikušová
Mgr. Miroslava Červinková
Mgr. Markéta Korábová

Grafická úprava, sazba:

Monika Faltysová
Jiří Vrba

V roce 2011 vydalo:

Občanské sdružení rodičů a přátel dětí s handicapem ORION Rychnov nad Kněžnou
SPLAV, občanské sdružení Skuhrov nad Bělou

Vytiskl:

Uniprint s.r.o., Zbuzany 1584, 516 01 Rychnov nad Kněžnou

Neprodejné.

1. úvodní slovo	str. 5
2. děti se speciálními vzdělávacími potřebami	str. 9
2.1. analýza cílové skupiny a jejích potřeb	
2.2. aktivity projektu určené pro cílovou skupinu dětí	
2.3. přínos aktivit pro cílovou skupinu dětí	
3. rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	str. 17
3.1. analýza cílové skupiny a jejích potřeb	
3.2. aktivity projektu určené pro cílovou skupinu rodičů	
3.3. přínos aktivit pro cílovou skupinu rodičů	
4. pracovníci škol a školských zařízení a dalších organizací zabývajících se výchovou a vzděláváním dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	str. 27
4.1. analýza cílové skupiny a jejích potřeb	
4.2. aktivity projektu určené pro cílovou skupinu pracovníků	
4.3. přínos aktivit pro cílovou skupinu pracovníků	
5. Zhodnocení významu komplexní podpory pro cílovou skupinu dětí, rodičů i pracovníků	str. 31
5.1. ohlasy na projekt od jeho účastníků	
5.2. zhodnocení projektu partnerem realizátora	
5.3. závěrečné slovo realizátora projektu	
6. Případové studie	str. 43

Úvodní slovo

1

1. ÚVODNÍ SLOVO

Vážení přátelé,

touto publikací bychom Vám chtěli přiblížit projekt “Klíč k handicapu”, který naše občanské sdružení realizovalo v letech 2009 až 2011.

Jednalo se o tříletý pilotní projekt zaměřený na vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, jejich rodičů i pracovníků organizací působících v oblasti vzdělávání a asistenčních služeb.

Projekt měl ověřit, že cílenou podporou nikoliv pouze samotného dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také podporou celé jeho rodiny včetně zdravých sourozenců a pravidelným odborným vzděláváním pracovníků působících v oblasti vzdělávání těchto dětí a asistenčních služeb, lze dosáhnout podstatně většího pokroku ve vývoji samotného dítěte. Dá se tak předejít dalším problémům v rodině, které s sebou náročná péče o dítě přináší, pracovníkům

pomáhá zlepšit jejich profesionální vztah k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami i předcházet syndromu vyhoření, které s sebou tato psychicky i fyzicky velmi náročná práce přináší.

Cílem všech aktivit určených dětem se speciálními vzdělávacími potřebami i pracovníkům, kteří se věnují těmto dětem i jejich rodinám, je dosáhnout takové úrovně vzdělání osoby s handicapem, aby mohla být v dospělosti co nejvíce samostatná, samozřejmě v závislosti na míře a stupni postižení.

Občanské sdružení rodičů a přátel dětí s handicapem ORION vzniklo jako dobrovolná organizace z potřeb rodičů s postiženými dětmi na podzim roku 1998 a jeho hlavním cílem je zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociální integrace dětí se zdravotním postižením do většinové společnosti, posílení rodinné péče o tyto děti a maximální možná podpora rodinám s handicapovanými dětmi tak, aby mohly žít běžný život jako jejich vrstevníci, navštěvovat školu, aktivně trávit svůj volný čas, stejně jako zažívat všechny další věci, které jsou chápány ostatními lidmi jako samozřejmé, pokud je mohou bez obtíží využívat.

Od počátku svého vzniku sdružení vyhledává, získává a podporuje všechny aktivity zabezpečující trvalé zlepšení kvality života handicapovaných dětí i jejich rodin. Tohoto cíle se snažíme dosáhnout nabídkou takových aktivit, které:

- ❑ zlepší vývojovou úroveň dítěte a jeho psychickou i fyzickou kondici
- ❑ umožní dítěti prožít volný čas smyslně a zároveň opět přitom podpoří jeho další vývoj
- ❑ uvolní celé rodiny z jejich sociální izolace, do které se dostaly vlivem péče o dítě s postižením a umožní vzájemné kontakty těchto rodin, při kterých si mohou nejen vyměňovat zkušenosti, ale i bez obav hovořit o svých problémech, které jsou natolik specifické, že se zcela vymykají problémům rodin se zdravými dětmi. Tato společná setkání mají pro celé rodiny výrazný terapeutický efekt.
- ❑ za velmi důležité považujeme i seznamování veřejnosti s problematikou postižených a možnostmi, jak jim mohou pomáhat – a to prezentací nejen v regionálním tisku, ale i pořádáním akcí, kde dochází k integraci zdravých a postižených dětí.

Prostřednictvím nabízených aktivit umožňujeme dítěti se zdravotním postižením začlenit se do zdravé společnosti a zároveň vyrůstat v rodině, prožít volný čas smyslně a přitom rozvíjet nenásilnou formou psychomotorické i sociální dovednosti a tím přispíváme také ke zlepšení jeho zdravotního stavu.

Sdružení ORION je svým komplexním zaměřením na rodiny dětí s handicapem tělesným, mentálním či kombinovaným v našem regionu stále jediné. Od ledna 2007 také poskytujeme dvě sociální služby – osobní asistenci a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Činnost našeho sdružení vypovídá o tom, že všemi prostředky usilujeme o zmírnění negativního dopadu postižení dítěte nejen na ně samotné, ale také na jeho rodinu.

Touto publikací bychom Vám chtěli přiblížit jednotlivé aktivity projektu tak, jak byly nabídnuty cílovým skupinám dětí, jejich rodinám i pracovníkům. Rádi bychom se s Vámi podělili o naše zkušenosti i zajímavé postřehy a ukázali výsledky naší práce také na případových studiích, které jsou součástí této publikace.

„Projekt byl zaměřen nejen na děti, ale i na jejich rodiče a zdravé sourozence.“

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami

2

2.1. ANALÝZA CÍLOVÉ SKUPINY A JEJÍCH POTŘEB

Primární cílovou skupinou realizovaného projektu byly děti se speciálními vzdělávacími potřebami (z důvodu postižení tělesného, mentálního nebo kombinovaného), které vyrůstají ve svých biologických rodinách.

Je třeba si uvědomit, že těžké postižení představuje komplex omezení člověka jako celku ve všech jeho prožitkových sférách i výrazových možnostech. Podstatně jsou omezeny schopnosti emocionální, kognitivní i tělesné, zasaženy jsou i oblasti sociální a komunikační.

Proto musí být vždy využity odpovídající formy výuky. Děti se zdravotním postižením se také vyvíjejí, ale k jejich vývoji je většinou zapotřebí specifických podmínek. Stálým ovlivňováním dítěte s postižením, jeho motivací, aktivizací, přísunem podnětů, vedením k adekvátnímu cíli jsme mohli napomoci k tomu, že dospělá osoba se zdravotním postižením bude více motivována pro další vzdělávání a tím bude mít zároveň větší šanci uplatnit se v dospělosti na trhu práce, být na kratší úvazek a na práci odpovídající jejím schopnostem a dovednostem.

Aby dospělá osoba se zdravotním postižením mohla žít plnohodnotný život a neměla problémy při kontaktech se společností, je nutné, aby už v dětství měla stejné možnosti, odnášela si stejné zkušenosti a získávala stejné zážitky, aby měla možnost žít jako jejich zdraví vrstevníci.

I u dětí s těžkým postižením, které nebudou mít možnost uplatnit se na otevřeném trhu práce, má předškolní i školní vzdělávání také zásadní význam – v dospělosti budou moci využít nabyté dovednosti, vědomosti i návyky k tomu, aby se zvýšila kvalita jejich života, aby tyto osoby dokázaly žít aktivně, prožívat svůj volný čas smysluplně apod.

2.2. AKTIVITY PROJEKTU URČENÉ PRO CÍLOVOU SKUPINU DĚTÍ

Kurz PC pro děti

Právě počítač je pro mnoho dětí se speciálními vzdělávacími potřebami nezbytnou kompenzační pomůckou, která jim usnadňuje komunikaci s vrstevníky i úspěšnější zvládnutí školní výuky. Přitom stále není práce na počítačích ve speciálních školách vyučována v potřebném rozsahu a chybí i individuální přístup k žákům.

Počítač je nutno chápat u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami spíše jako protetickou pomůcku – s jeho pomocí se mohou těmto dětem otevřít nové vývojové i životní možnosti. Počítač je pro mnoho dětí s postižením významná pomůcka hned v několika oblastech:

- v komunikaci s vrstevníky – u dětí, které mají potíže s verbálním vyjadřováním
- podpora při psaní – u dětí, které v důsledku svého motorického postižení nemohou psát běžným způsobem
- podpora při integraci do společnosti – počítač může i těžce postiženým umožnit společenský život, často bývá počítač pro tyto osoby jediný most ke komunikaci s vnějším světem

- počítač představuje pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami kromě přípravy na budoucí pracovní uplatnění i jeden z námětů na využití volného času

Je ale nutné, aby byl počítač integrován do výuky už u dětí v mladším školním věku. Žákům to později podstatně usnadní nejen integraci do společnosti, ale může pomoci i při výběru povolání – např. v úřednických profesích, v reklamních a grafických agenturách apod.

V Centru ORION výuka na počítačích probíhala individuálně tak, aby odpovídala možnostem a dovednostem dětí s různými typy a stupni postižení a jejich dosavadním znalostem. Proto na jedné hodině byly přítomny maximálně 4 děti se speciálními vzdělávacími potřebami a byly jim přizpůsobeny i časové dotace jednotlivých lekcí – vždy bylo individuálně přihlíženo ke schopnostem a možnostem daného dítěte.

Obsahem kurzu byly základy obsluhy počítače, práce s internetem, komunikačními nástroji, práce s programy na úpravu fotografií, prezentace v power pointu apod. Účastníci kurzu mohli využít i speciální výukové počítačové programy pro rozvoj komunikačních dovedností, výukové a vzdělávací programy i programy pro usnadnění komunikace (např. Mentio, Chytré dítě, Alík apod.).

Lektorka pro tuto aktivitu byla vybírána velice citlivě – s požadavky na trpělivost, empatii a cit pro práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami. Nejprve zjišťovala dosavadní zkušenosti přihlášených dětí, druh a stupeň jejich postižení. Na základě vyhodnocených údajů pak teprve vybrala vhodné postupy při výuce tak, aby navázal na dosavadní znalosti a ty dále rozvíjela.

Velmi důležité pro tuto aktivitu bylo i přizpůsobené prostředí – počítačová učebna, která se nachází v prostorách Centra ORION, odpovídá požadavkům na bezbariérovost, k dispozici jsou kromě počítačů, notebooků, tiskárny, scanneru, fotoaparátu také další potřebné kompenzační pomůcky (rehabilitační židle, speciální klávesnice, myš, dotyková obrazovka, speciální počítačové programy apod.).

Terapie EEG BIOFEEDBACK

Terapie EEG Biofeedback je vysoce specifická metoda pro aktivaci nervové soustavy. Vhodně doplňuje vzdělávací aktivity dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedná se zejména o trénink pozornosti a soustředění, zklidnění impulzivitu a hyperaktivity, zlepšuje částečně také intelekt, zrychluje reakce, pozitivně ovlivňuje i motoriku rukou.

Aby byl trénink efektivní, je třeba absolvovat několik desítek sezení. Jednotlivá sezení trvají 45 – 60 minut, optimální frekvence této terapie je 2 – 3 x týdně s tím, že četnost sezení je závislá na stupni postižení, typu potíží, věku dítěte apod.

Trénink probíhá formou počítačové hry, která se hraje pouze silou mysli, tj. bez klávesnice nebo myši. Dítě hru ovládá pomocí připevněných elektrod na hlavě – činností svého mozku. Jinými slovy – mozek řídí sám sebe, dostává okamžitou zpětnou vazbu o své práci. Když narůstá aktivita v žádaném pásmu, dochází k odměňování za dobré výsledky (hra funguje).

Tato metoda je prospěšná pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami – s poruchami pozornosti, soustředění, s hyperaktivním syndromem, se specifickými poruchami učení, jakými jsou dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie, pro děti s poruchami řeči, s epilepsií, úzkostmi a depresemi apod. Využívá se i u dětí, kterým byl v předškolním věku doporučen odklad školní docházky z důvodu nezralosti. Včasnou nápravou se tak může předejít problémům, do kterých se děti dostávají v souvislosti se stále vyššími nároky na vzdělávání.

Trénink mozku prostřednictvím terapie EEG Biofeedback probíhal na základě individuálně připraveného harmonogramu, v celkové základní dotaci 40 sezení pro jedno dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. Poté došlo k vyhodnocení na společné schůzce terapeuta s rodinou, jehož výsledkem bylo v případě potřeby nastavení další dotace s konkrétním počtem sezení.

V Centru ORION bylo k dispozici pro tuto aktivitu speciálně vybavené pracoviště se dvěma přístroji EEG Biofeedback, které plně odpovídalo i potřebám dětí s tělesnými handicapem.

Zajištění osobní asistence pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami ve školních a předškolních zařízeních, při odpoledních vzdělávacích aktivitách i v domácím prostředí

Jednou z nejdůležitějších aktivit, která se prolínala mimo jiné také některými dalšími aktivitami tohoto projektu, bylo umožnit dětem se speciálními vzdělávacími potřebami docházku do škol základních, speciálních, praktických i mateřských, dále navštěvovat odpolední vzdělávací a další mimoškolní aktivity prostřednictvím zaměstnávání osobních asistentů. Právě osobní asistent pomohl zásadním způsobem ulehčit integraci dětí s handicapem mezi zdravé vrstevníky a pozitivně ovlivnit nejen celý vyučovací proces těchto dětí, ale i jejich postupné zapojování zpět do společnosti.

Přítomnost osobního asistenta také odlehčila rodině v její náročné péči a umožnila jí tak znovu nabrat další síly. Asistent mohl dopomoci k tomu, že se maminky až dosud pečující celodenně o své dítě s handicapem mohly vrátit zpět do práce alespoň na částečný úvazek – to také mimo jiné vedlo k finančnímu posílení rodiny.

V rámci projektu byla asistence poskytována při těchto aktivitách:

1. osobní asistence v předškolních a školních zařízeních – je prokázáno, že zásadní význam pro další vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami má už zajištění odpovídajícího předškolního vzdělávání, přitom paradoxně právě zde je integrace velmi problematická – dítě s handicapem nemělo (s výjimkou předškolního roku) nárok na pedagogického asistenta, jako je tomu po dobu plnění povinné školní docházky. V předškolním zařízení si přitom všechny děti vytváří základní návyky pro další vzdělávání, vyrovnávají se nerovnoměrnosti vývoje ještě před vstupem do základního vzdělávání, mateřská škola zajišťuje mnohostranné a přiměřené podněty k aktivnímu rozvoji dítěte, podporuje osvojení základních pravidel chování, životních hodnot i mezilidských vztahů, napomáhá dětem v chá-

pání světa, integruje je do společnosti, učí se v ní žít a obstat. Školky se také podílejí na rozvoji citového, rozumového i tělesného vývoje dítěte, navíc plní i úkol diagnostický, a to právě ve vztahu k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

2. osobní asistence při odpoledních vzdělávacích aktivitách v Centru ORION, v jiných zařízeních (např. Dům dětí a mládeže a další zájmové instituce) nebo v domácím prostředí – osobní asistent může být velmi užitečný i při těchto aktivitách, protože leckdy bez jeho dopomoci by dítě s handicapem vůbec nemohlo aktivně trávit volný čas, asistence v domácím prostředí pak může pomoci odlehčit v jejich náročné péči. Osobní asistenti při těchto aktivitách byli zaměstnáni zpravidla na Dohodu o pracovní činnosti a tuto práci vykonávali ve svém volném čase mimo jejich základní zaměstnání.

3. osobní asistence k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami v průběhu konání přednášek pro cílovou skupinu rodičů těchto dětí – také v době konání přednášek pro cílovou skupinu rodičů byli k dispozici osobní asistenti, kteří vypomohli s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami (některé maminky, které se účastnily kurzů, mají děti buď předškolní, nebo naopak děti po ukončení školní docházky, proto v době konání kurzu potřebovaly tuto asistenci zajistit). Centrum ORION disponuje vybavenými hernami, v nichž asistence k dětem probíhala.

Doprava dětí se speciálními vzdělávacími potřebami na odpolední aktivity

Projekt byl zaměřený mimo jiné i na podporu odpoledních vzdělávacích a rozvojových aktivit v Centru ORION (např. počítačový kurz, EEG Biofeedback, aktivity s výtvarnou nebo hudební tematikou atd.) a oslovoval s jejich nabídkou cílovou skupinu dětí se speciálními vzdělávacími potřebami z celého regionu Rychnova nad Kněžnou. Naše dosavadní zkušenosti ukazují, že právě zajištění svozu těchto dětí je velice důležité opatření, které napomůže ke zlepšení kvality a podpoře dalšího vzdělávání i těch dětí, které nebydlí přímo v Rychnově nad Kněžnou.

Společný svoz přispěl také k nácviu sociálních dovedností těchto dětí – k upevnění jejich sebevědomí, k jejich větší samostatnosti, odpoutání se od péče rodiny, navázání většího kontaktu s vrstevníky. Děti se praktickým nácviem učily novým sociálním rolím a získávaly tak další dovednosti, které potom budou moci uplatnit i v běžném životě – tato aktivita tak podporovala i další typ vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, a to zážitkovou formou, která je jejich úrovni myšlení nejbližší.

Autobus určený pro přepravu dětí s těžkými tělesnými handicapy musel mít speciální úpravu – nájezdovou plošinu včetně kotvícího zařízení vozíků v autobuse, a to i pro elektrické vozíky, dále dětské autosedačky s pětibodovými pásy pro děti menší. Jednou z podmínek vypsaného výběrového řízení na zajištění této speciální dopravy bylo i zajištění další dospělé osoby v tomto autobuse, která dohlížela na bezpečný průběh dopravy a pomáhala dětem při přesunu do a z autobusu.

2.3. PŘÍNOS AKTIVIT PRO CÍLOVOU SKUPINU DĚTÍ

Slova odborných garantů:

PC kurz pro děti

„Počítač sám o sobě je pro děti velmi lákavou možností využití volného času, zábavy a tím pádem je možností přirozeným způsobem rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti a řešit i úkoly, které by je jinak nebavily. Počítač je pomůckou při rozvoji motoriky, myšlení, představivosti, rozvoji komunikace, vztahů a mnohého dalšího.“

„Díky projektu jsme mohli vybavit počítačovou učebnu moderními počítači, mnoha pomůckami a programy, které by byly jinak pro děti s handicapem a jejich rodiče nedostupnou záležitostí. Děti si tak mohly vyzkoušet práci s dotykovou obrazovkou, digitálním fotoaparátem a různými programy (Mentio, LifeTool, Altik, Photoshop, Corel, atd.)“

Na počítačový kurz docházely děti různých věkových skupin – od dětí předškolního věku až po mladé dospělé, s různým stupněm a typem postižení a s různými znalostmi práce na PC. Některé děti viděly počítač téměř poprvé a jiné měly už velmi dobré znalosti.

Během lekcí byly děti rozděleny do několika skupin, každá skupina maximálně po čtyřech dětech. Snažili jsme se děti rozdělit do skupin tak, aby se doplňovaly věkově a schopnostmi. Díky tomu jsme docílili přirozeného kontaktu vrstevníků a děti tak mohly při práci na počítači spolupracovat, komunikovat mezi sebou a vzájemně si pomáhat.

Za velké pokroky u dětí považuji to, že některé ve svých znalostech předčily své vrstevníky i rodiče. Děti na kurzu trénovaly práci nejen s klasickými programy, které jsou běžné v každé domácnosti – word, excel, power point, dále práce s internetem (mail, ICQ, skype), práce s programy volně dostupnými až po programy, u nichž je vyšší cenová relace jako je např. Photoshop, Corel a mohly si tak vybrat z velkého množství činností to, co je nejvíce baví.

Na počítačový kurz chodily děti s různými znalostmi práce s počítačem. U některých docházelo k prohlubování jejich znalostí o nové možnosti práce, jiné se učily práci úplně od základů. Velké pokroky se daly zaznamenat hlavně u dětí, které nastoupily již první rok projektu, zůstaly po celé tři roky a kurzu se pravidelně účastnily. Děti se postupně učily co největší samostatnosti tak, aby uměly s počítačem pracovat samy bez neustálého dohledu druhého člověka. Děti byly vedeny k samostatnosti i podporovány ve vlastní volbě a výběru činností, které je baví, ať už je to samostatné vyhledání a poslech hudby na youtube, prohlížení obrázků na internetu, různé animace, mailování, stahování fotek a jejich úprava a další. Podle individuálních potřeb děti mohly využívat při práci s počítačem pomoc osobních asistentů i dobrovolníků. Za velký úspěch považuji to, že do kurzu nastoupily také děti, které zpočátku neměly vůbec žádné zkušenosti s počítačem. Nejprve pouze sledovaly, co se na obrazovce děje, s postupem času se učily, že se aktivita na obrazovce dá ovládat myší a naučily se s ní velmi dobře pracovat. Na konci projektu umí se slovními instrukcemi ovládat některé programy, které se na kurzu využívaly a velmi dobře se orientují při práci s počítačem.”

Doprava dětí se speciálními vzdělávacími potřebami na odpolední aktivity

„Zajištění dopravy dětí se speciálními vzdělávacími potřebami na jednotlivé aktivity ze školských zařízení a jejich odpolední rozvoz domů bylo velkou úlevou pro rodiče. Svozy probíhaly čtyři dny v týdnu, děti postupně přijížděly do ORIONU po obědě, domů se rozvážely odpoledne po skončení aktivit. Svozy využívalo po dobu projektu celkem 46 dětí. Spolupráce s firmou AUDIS, která na základě výběrového řízení dopravu zajišťovala, byla bezproblémová, firma se vždy operativně přizpůsobila našim aktuálním požadavkům.

O tuto službu byl mezi rodinami velký zájem – právě svozy umožnily mnoha dětem se odpoledních aktivit účastnit. Některí rodiče pracují a nemohou tak děti v poledne z časových důvodů převážet ze školy do Centra ORION, další rodiče, kteří celodenně pečují o dítě s handicapem, si nemohou dovolit z finančních důvodů své dítě vozit na aktivity do Centra ORION tak často, jak by bylo potřeba.”

Terapie EEG Biofeedback

„Tato terapie patří mezi moderní terapie užívané při nápravách poruch mozku. Jejím cílem je naučit děti maximálně využívat vrozených schopností mozku, zvýšit soustředění a výkonnost, zlepšit paměť, zrychlit reakce, umět zvládat stres, upravit spánek, zlepšit mezilidské vztahy. Podařilo se nám vytvořit bezpečné a příjemné pracovní prostředí, kam děti pravidelně docházely dle stanoveného harmonogramu. Jedno terapeutické sezení trvalo 60 minut, pravidelně probíhalo dvakrát týdně. S rodiči byla na začátku uzavřena dohoda o zajištění této terapie, která podmiňovala absolvovat 40 sezení, ale s mnohými docházelo k prodloužení dohody na základě doporučení odborníků. Terapii zajišťovaly tři pracovnice, které byly proškoleny v této metodě a v průběhu absolvovaly další školení potřebná pro tuto práci. Proběhlo také několik supervizních setkání s lektory z EEG Institutu v Praze, se kterými terapeutky konzultovaly jednotlivé klienty a společně hodnotily průběh terapie a upravovaly terapeutické plány.

Rodiče se s touto metodou postupně seznamovali na přednáškách, nabízeli jsme jim i testovací sezení – aby si mohli sami vyzkoušet, jak tato terapie působí a že opravdu mohou ovládat průběh hry pouze svojí myslí, aniž by k tomu použili klávesnici nebo myš. Po pomalejším otukávání začal narůstat počet dětí, které přicházely. Rodiče vnímali, jak se děti mění v průběhu terapie, jak se lepší jejich pozornost, soustředěnost a pohotovost. Někteří pozorovali u svých dětí i postupné otevírání – začaly s nimi více komunikovat, zapojovaly se do kolektivu – nebyly již tak uzavřené jako na začátku terapie. U dětí hyperaktivních docházelo ke zklidnění, lépe se soustředily na plnění zadaných úkolů. Také ze škol přicházely odezvy – učitelé pozitivně hodnotili, jak se děti lépe zapojují do činností, u některých docházelo ke zlepšení celkového prospěchu.

Terapie probíhala převážně v odpoledních hodinách, šestkrát týdně. Otevřeli jsme i druhé pracoviště, aby mohly terapii absolvovat dvě děti současně. Ke konci září 2011 prošlo biofeedbackem celkem 66 dětí.

Z pohledu terapeuta hodnotím tuto terapii jako velice přínosnou při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Pomáhá při harmonizaci činnosti mozku, napomáhá jeho dozrávání a tím usnadňuje dětem zvládat učivo a nápor školních povinností.

Vyjádření terapeuta:

EEG-Biofeedback byl nejen pro mne jako pro terapeuta, ale i pro mnohé účastníky projektu něco nového, nepoznaného a s tímto k této terapii přistupovali. Mnozí s nedůvěrou, ale většina s odhodláním ZKUSIT TO. S postupem času, informovaností, možností odzkoušení, poznání, vysvětlováním si tato terapie získává stále větší a větší oblibu. O tom svědčí počet dětí, které BFB absolvovaly, dětí, které se po čase na terapii vrátily znovu.

Je hezké slyšet maminku dítěte, jak si pochvaluje, že paní učitelka ve škole nemůže kluka poznat, protože sedí a není roztěkaný a nevyrušuje a ještě si stihne napsat poznámky, že syn nebo dcera se

už v noci nepočurávají. Je to úžasné, když přijdou klučina nebo holčina se slovy – a dneska budu mít moc a moc bodů, už se na to těším. Jsem ráda, že můžu být součástí této terapie a doufám, že zájem o ni neopadne, ale naopak se udrží nebo ještě rozšíří.”

Zajištění osobní asistence

„Běžné aktivity a činnosti v každodenním životě jsou pro dítě s handicapem a jeho rodiče podstatně náročnější než pro rodiny se zdravým dítětem. Proto je pro celou rodinu velkou oporou pomoc dalších lidí, ať už jsou to příbuzní nebo známí.

Některé rodiny ale tuto možnost nemají a ani nechtějí svěřit své dítě jen tak někomu. Možnost využít kvalifikovaného osobního asistentu je pro ně velkou pomocí a podporou. Díky projektu „Klíč k handicapu“ měli osobní asistenti možnost vybrat si z pestré nabídky kvalitního vzdělávání od různých lektorů bez toho, aby museli dojíždět do vzdálených míst a platit nemalé finanční částky za kurzy a semináře. Asistenti tak získávali a prohlubovali si v průběhu trvání projektu teoretické i praktické znalosti, které uplatňují ve své profesi.

Službu osobní asistence mohly rodiny využít jak při práci v předškolních a školních zařízeních, při mimoškolních a volnočasových aktivitách, tak i v domácím prostředí. Díky projektu „Klíč k handicapu“, který částečně pokryl také mzdové náklady na osobní asistenty, byly i náklady na asistenty pro rodiče přijatelné a oni si tak tuto službu mohli dovolit.

Osobní asistence dětem i mladým dospělým umožňuje zapojení do kolektivu vrstevníků a provozování různých aktivit. Dostávají tak možnost odpoutat se od celodenní péče rodičů a získávat nové zážitky a zkušenosti. Rodiče svěřují své dítě do péče osobám, kterým mohou plně důvěřovat. Takto získaný čas mohou využít k zařizování dalších záležitostí, mohou také využívat vzdělávací aktivity v Centru ORION nebo využít pracovní příležitosti s pocitem, že je o jejich dítě postaráno proškolenou a zkušenou osobou.“

„Podpůrná opatření umožnila účastnit se projektu i dětem ze vzdálenějších míst.“

Rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

3

Druhou cílovou skupinou projektu byli rodiče a zdraví sourozenci dětí s handicapem. Rodina a celé rodinné zázemí vytváří nejpodstatnější základnu zajišťující potřebné podmínky k výchově a vzdělávání svých dětí, k bezproblémovému fungování integračního procesu, nutného pro život dospělého jedince s handicapem ve společnosti.

Smyslem činnosti sdružení ORION je provázet rodiče v průběhu všech těchto etap a nabízet potřebné pochopení, poradenství, informace i činnosti pro jejich překonávání.

Protože většina osob – členů realizačního týmu – je také zároveň rodiči dětí s těžkým nebo kombinovaným postižením, uvědomujeme si, že při podpoře je nejdůležitější vzájemná důvěra a také sdílení prožitků, jež je jedním z neúčinnějších psychoterapeutických mechanismů – rodiny dětí s postižením musí cítit dlouhodobou psychologickou pomoc.

Smyslem aktivit určených pro tuto cílovou skupinu bylo naučit rodiče pracovat doma s dítětem tak, aby dokázali navázat na školní vzdělávání a tím podporovali další vývoj svého dítěte s handicapem. Za velmi důležité jsme považovali i podporu a pomoc v situacích, které jsou pro rodiče náročné, napomoci jim k získání takových znalostí a dovedností, které mohou rodičům pečujícím o dítě se speciálními vzdělávacími potřebami pomáhat k samostatnému a odpovědnému přístupu při řešení problémů, dát jim možnost vystoupit z kruhu sociální izolace a z případné finanční závislosti na státu.

3.2. AKTIVITY PROJEKTU URČENÉ PRO CÍLOVOU SKUPINU RODIČŮ

KONTAKT – motivační kurz

Tento kurz byl určen rodičům dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří dlouhodobě pečují o postižené dítě a potřebují si obnovit či nalézt nové zdroje motivace při péči o dítě.

Biologická rodina je pro dítě nenahraditelná – pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami vzniklými na základě postižení tělesného, mentálního či kombinovaného o to víc, protože jsou každý den odkázány na pomoc svých nejbližších,

a to prakticky 24 hodin denně. Při takto náročné péči se ale rodiče mohou časem dostat do stavu, kdy se uzavírají před okolím, ztrácejí přátele, opouštějí koníčky a zůstávají sami se svými problémy.

Úkolem tohoto kurzu proto bylo dostat rodiče se sociálním znevýhodněním z jejich sociální izolace, naučit je přijmout handicap svého dítěte a naučit je s ním pracovat, dokázat se odpoutat od celodenní péče, svěřit dítě jiné osobě a snažit se o nalezení nového směru života.

Pod dohledem psychologa rodiče při jednotlivých seminářích postupně hledali cesty, jak přizpůsobit rodinný život případnému nástupu do zaměstnání, odborné přednášky jim pomáhaly formovat osobnost, zlepšovat sebevědomí.

Kurz jim měl zároveň pomoci zorientovat se v okolním světě, naučit se nastavovat si své vlastní hranice i kompetence, odolávat stresům a vytvořit si svůj vlastní prostor v rámci rodinného i profesního života.

Součástí kurzu bylo také zřízení knihovny s odbornou literaturou přímo v Centru ORION, zaměřenou na problematiku osob se zdravotním postižením. Naším cílem bylo vyhledávání takových knih, které by srozumitelnou formou poskytly rodičům potřebné informace.

KLÍČ – adaptační kurz

Hlavním úkolem tohoto kurzu bylo pomoci rodičům vyrovnat se s problémy, které sebou nesou speciální vzdělávací potřeby jejich dítěte a naučit je hledat další cesty a možnosti do budoucna.

Přednášky pořádané v rámci kurzu Klíč měly pomoci rodičům orientovat se v problematice speciálního vzdělávání dětí s handicapem, zahrnovaly také oblasti týkající se zvládání zátěžových

a stresových situací, umění pozitivní komunikace, asertivního jednání, relaxačních technik apod.

Cílem bylo společné hledání nových zdrojů motivace při péči o dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, rozšiřovat znalosti rodičů o handicapu jejich dítěte, v technikách práce s ním, o jeho dalších vzdělávacích možnostech. Proto sem byly zařazeny i přednášky týkající se nových metod práce s dětmi s handicapem, alternativních terapií apod.

Rodiče měli při vzájemných setkáváních se na přednáškách také možnost vzájemné výměny informací, zkušeností a cenných rad ze života s dítětem s handicapem.

Součástí tohoto kurzu byl také nákup didaktických a kompenzačních pomůcek pro děti s postižením, se kterými se mohli rodiče seznámit a vyzkoušet u svých dětí (např. polohovací zařízení, pomůcky pro snadnější obsluhu počítače, notebooky, stavebnice, hudební nástroje apod.).

Kurz IT DOVEDNOSTÍ pro rodiče

Počítač je pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami často jediný prostředek ke komunikaci s vnějším světem, otevírá jim nové vývojové i životní možnosti, u některých dětí se může stát jediným nástrojem jejich pracovního uplatnění.

Aby ale dítě dokázalo s počítačem pracovat, potřebuje velikou podporu a dopomoc ze strany rodičů. Právě rodiče proto musí také dané problematice rozumět, musí znát možnosti, které jim počítač nabízí a musí s ním umět pracovat. Pokud mají být svému dítěti oporou a mají spolu tuto činnost dále rozvíjet, musí být i oni proškoleni v této oblasti.

Kurz probíhal v počítačové učebně Centra ORION, každý běh vždy pro skupinu cca 4 účastníků (za důležitou jsme považovali individuální podporu rodiče při výuce). Přesný rozpis náplně jednotlivých běhů byl vždy stanoven na základě konzultace lektora IT se zájemci – v závislosti na jejich znalostech a potřebě zdokonalit se v určité oblasti IT dovedností.

Rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami byli proškoleni v oblasti využívání IT technologií, v obsluze počítače – naučili se využívat textový a tabulkový procesor Word a Excel, pracovat s internetem, powerpointovými prezentacemi, zpracování fotografií apod.

Navíc tento kurz umožnil jejich účastníkům seznámení se s pomůckami pro lepší obsluhu počítače dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, jakými jsou např. speciální myš, klávesnice, různé spínače, dotyková obrazovka apod. – to jsou znalosti, které by rodiče těchto dětí v běžných IT kurzech nedostali. V námi organizovaném kurzu si mohli vyzkoušet tyto pomůcky, přivést svoje děti, aby mohly pomůcky vyzkoušet dříve, než je domů pořídí (tyto pomůcky jsou totiž většinou poměrně nákladné a každému dítěti nemusí konkrétní pomůcka vyhovovat – je třeba zkoušet a objevovat, co by mu práci s počítačem usnadnilo).

Účastníci tohoto kurzu byli také seznámeni se speciálními výukovými programy pro rozvoj komunikačních dovedností dětí a vzdělávacími programy pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, dále také s programy pro usnadnění komunikace (např. Mentio, Méda, Chytré dítě apod. – s výběrem těchto programů pomáhal speciální pedagog Mgr. Iva Doudová, která se specializuje na podporu komunikace u dětí s různými poruchami v této oblasti).

Jazykový kurz pro rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

Rodiče, kterým se narodí dítě s handicapem, se dostávají do úplně jiného kolotoče starostí a povinností. Nemají čas na sebe, nemohou upevňovat znalosti a vědomosti, které získali dříve, naopak je postupně ztrácejí. Tím se jen dále prohlubuje jejich sociální izolace, ztrácí kontakt se svým okolím. Námi nabízený jazykový kurz jim umožnil znovu získat to, co zapomněli a zároveň je mohl v této oblasti dále vzdělávat.

Současný trend sjednocování Evropy umožňuje všem navazovat kontakty i za hranicemi své země. Pro tyto rodiny je to významný krok, kdy mohou porovnávat vzdělávací postupy, které jsou běžné a dostupné u nás, s tím, co je zavedené v zemích Evropské Unie. Lepší znalost cizího jazyka jim může pomoci hledat nové možnosti v péči a vzdělávání, které by bylo vhodné pro jejich dítě s handicapem a potřebné pro jejich rodinu.

Za neméně důležitý fakt jsme pak při nabídce tohoto kurzu považovali nutnost zvládnutí cizího jazyka rodiči z toho důvodu, že i děti se speciálními vzdělávacími potřebami mají ve škole jako jeden z předmětů výuku cizího jazyka. Aby zvládli všechny obtíže vyplývající z náročnosti tohoto předmětu, potřebují pomoc a podporu rodičů. Pokud ale rodiče mají být svému dítěti oporou a mají spolu tuto činnost dále rozvíjet, musí i oni být vzděláni v této oblasti.

Právě proto jsme nabídku výuky anglického jazyka pro rodiče považovali za důležitou. Výuka probíhala v malých skupinkách (max. do 9 osob) a z důvodu velmi velkého časového vytížení rodičů bylo i tempo přizpůsobeno jejich potřebám.

KRUH – projektové vzdělávání rodičů a dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

Tento typ vzdělávání byl určen pro celou rodinu, tj. rodiče + dítě se speciálními vzdělávacími potřebami + zdraví sourozenci. Jeho cílem bylo naučit rodiče (pod dohledem speciálního pedagoga, který je naším dlouholetým spolupracovníkem – dobře tedy zná rodiny těchto dětí i jednotlivé handicapy) poznat handicap svého dítěte, pracovat s ním a pomáhat mu v jeho rozvoji. Pedagog jim vysvětloval možnosti

daného dítěte, společně hledali cesty, jak dítě podpořit – při práci šlo o postupné získávání a nácvik praktických dovedností, o propojení teorie s praxí. To umožní dítěti už od nejútlejšího věku pracovat i rozvíjet se způsobem odpovídajícím jeho handicapu.

Každý běh tohoto kurzu byl věnován jednomu tématu (Přírodověda, Kultura, Zeměpis, Historie, Zdravověda, Ochrana životního prostředí) a byl zakončen exkurzemi k tématu – je prokázáno, že zážitkovou formou si děti se speciálními vzdělávacími potřebami

lépe upevňují nabyté dovednosti a získané znalosti, proto jsme zařazení exkurzí a dalších zážitkových programů považovali za velmi důležité.

Cílem této aktivity bylo, aby všechny rodiny společně se zapojením dětí s handicapem i zdravých, pracovaly na společném projektu. Lépe se tak naučí pracovat v týmu, vzájemně komunikovat a pomáhat si, respektovat handicap svůj i svého kamaráda.

Při zajištění lektorů na tento kurz jsme úzce spolupracovali s Domem dětí a mládeže v Rychnově nad Kněžnou, který má nejen bohaté zkušenosti s prací se zdravými dětmi, ale dokázal také velmi dobře nastavit program pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, přizpůsobit ho jejich možnostem a zvolit přiměřené způsoby práce s nimi.

Individuální poradenství klinického psychologa a speciálního pedagoga

Rodina pečující o dítě se speciálními vzdělávacími potřebami musí stále čelit mnoha problémovým a stresovým situacím. Proto potřebují dlouhodobou psychologickou pomoc i odborné vedení v oblasti vzdělávání svého dítěte.

Vývoj dítěte není rovnoměrný – střídají se etapy vývoje, kdy jsou zřejmé pokroky jak v sociální oblasti, tak v oblasti vzdělávání i etapy stagnace či regrese vývoje. Dochází k obtížnému zvládnutí některých období, kdy si znovu rodiče uvědomují svoji těžkou situaci.

Je proto zapotřebí vést rodiče a pomáhat jim v jednotlivých etapách – podporovat je tak, aby u nich nenastal stav rezignace.

V regionu Rychnov nad Kněžnou zcela chybí poradenské středisko, které by bylo komplexně zaměřené na problematiku dětí se speciálními vzdělávacími potřebami vzniklými na základě handicapu

tělesného, mentálního nebo kombinovaného. Dojíždění za odborníky, kteří jsou mimo náš okres, je tak pro dítě i jeho rodinu velmi zatěžující, často nelze ani zajistit potřebnou četnost návštěv např. v případě akutní krize.

Právě z tohoto důvodu bylo součástí předkládaného projektu zajištění poradenských služeb přímo v Centru ORION – tj. v místě, které je pro rodiny dětí s handicapem v rychnovském regionu snadno dostupné, dobře je znají, a protože se mnozí z nich podíleli i na jeho zařizování, považují ho za “své” zařízení, za bezpečné místo, také děti se tu cítí jako doma, jsou v důvěrně známém prostředí – proto jsou tu uvolněné a lépe spolupracují. Jedná se přitom zároveň o prostory bezbariérové, jednotlivá pracoviště jsou vybudována tak, aby ani vozíčkář neměl problém se v nich pohybovat (prostorový výtah, úprava prahů, bezbariérové WC, zvedák pro lepší manipulaci apod.), k dispozici mají i kompenzační pomůcky (např. rehabilitační židle, speciální stůl pro práci).

Konzultace poskytoval psycholog a speciální pedagog, s oběma odborníky již naše sdružení delší dobu spolupracuje, takže velmi dobře znají problematiku této cílové skupiny a jsou rodiči dobře přijímáni.

Zpočátku o tyto konzultace nebyl takový zájem, rodiče však postupně ztráceli prvotní ostych řešit své problémy s odborníkem a získávali důvěru k psychologovi i speciálnímu podeagogovi.

Díky této aktivitě byla rodinám s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami umožněna komplexní podpora při péči o dítě s handicapem. Právě tato podpora může zcela zásadním způsobem ovlivnit to, jak se rodiče smíří s handicapem svého dítěte, zda překonají první fáze smíření se s nastalou situací, zda budou moci podpořit své dítě i postupně se od něho odpoutat tak, aby se z něho v dospělosti stal člověk co nejvíce samostatný a nezávislý.

Za velmi důležité jsme považovali to, že došlo k propojení rad a informací týkajících se oblasti vzdělávání i podpory psychologické. Rodičům se dostala nejen pomoc v otázkách jak pracovat se svým dítětem a pomáhat mu při jeho studiu, jaké pomůcky zajistit a přizpůsobit, aby dítě lépe zvládalo náročný systém vzdělávání, ale také se jim dostalo psychologické pomoci, s cílem předejít vyčerpání rodičů, učit je načerpat nové síly, umět si odpočinout, apod.

Psychologické poradenství není založeno na pomoci medikamentózní, ale přesto je velmi důležité – umožní rodině najít zpět ztracené sebevědomí, sebejistotu a tím si udržet schopnost kvalitní péče o své dítě. Pomůže zároveň podpořit rodinu v tom, aby se integrovala zpět do společnosti, protože se kvůli handicapu svého dítěte každá rodina zpočátku uzavírá, snaží se řešit vzniklé problémy sama – což ale bez podpory okolí není možné a dříve nebo později to vede k vyčerpání rodičů, které se zase následně negativně odráží na péči o jejich dítě.

Psychologické i speciálně pedagogické poradenství pomáhá přijmout své dítě s handicapem, učí je aktivně vyhledat pomoc

odborníků, nerezignovat, ale stále hledat další cesty do budoucna. Podpora rodiny svému dítěti pak umožní, že bude mít doma dobré zázemí, bude se moci lépe učit novým dovednostem, osvojovat si pravidla chování, jednat se svými vrstevníky, dále se vzdělávat a tím si zvyšovat i svoji mentální úroveň. I těžce postižené dítě tak může s podporou dosáhnout toho, že se naučí trávit svůj volný čas aktivně a smysluplně.

3.3. PŘÍNOS AKTIVIT PRO CÍLOVOU SKUPINU RODIČŮ

Slova lektorů a terapeutů:

Kurz IT DOVEDNOSTÍ pro rodiče

„Myslím si, že kurz využívání IT technologií byl pro rodiče velkým přínosem a pomůže jim v jejich každodenním životě.“

Během kurzu se ze začátečníků stali uživatelé, kteří se přestali počítače „bát“, které nezaskočí nenadálé situace a dokážou plně využít možnosti počítače i internetu. Jsou schopni využít počítač jak pro svoje účely, např. najít si potřebné informace na internetu, stáhnout a nainstalovat program, napsat a vytisknout dopis, a také si ho „užít“ společně s dětmi, tj. poslouchat písničky, dívat se na filmy, vytvářet jednoduchou grafiku, prohlížet a upravovat fotografie apod.“

Jazykový kurz pro rodiče dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

„Výuka angličtiny stejně jako jakéhokoliv jiného cizího jazyka může pomoci rodičům dětí s handicapem v opětovném zařazení na trh práce, ke zvýšení jejich kvalifikace.“

Mnohem významnější je ale z mého pohledu zvýšení prestiže rodiče před sebou samým. To, že se může dále v něčem zlepšovat, pomůže člověku uspokojit jeho psychické potřeby seberealizace.

V neposlední řadě má kurz i funkci relaxační, kdy umožňuje rodičům vzájemně a v rámci rodiny spolu komunikovat a “užít trochu zábavy”. Člověk, který je nucen komunikovat v cizím jazyce, se musí více soustředit a na chvíli zapomenout na běžné starosti. Jak mi řekli někteří z rodičů, je to jedna z mála příležitostí, kdy mají čas sami na sebe. A samozřejmě spokojenost rodiče se přenáší i na dítě a celou rodinu.

Chtěla bych zmínit, že kurz byl velkým přínosem i pro mě osobně, kdy jsem měla možnost uvědomit si, s jakými problémy se rodiny dětí s handicapem setkávají.”

Kurz Kontakt a Klíč

„Odborné přednášky a semináře v rámci kurzu byly hojně využívanou příležitostí především pro matky handicapovaných dětí, ale i jejich širší rodinu – prarodiče a další blízké osoby. Hlavní přínos kurzu plynul především z možnosti čerpání nových informací a také z možnosti osobního kontaktu s různými odborníky, který poskytl příležitost nahlédnout na řešení aktuálních životních situací. Díky vytvořeným pozitivním interakcím ve skupině účastníků bylo možné využít kurz na sdílení osobních problémů a podpořit tak jejich řešení. Velmi dobrá byla i vzájemná podpora sociálních kontaktů a zvyšování sebevědomí rodičů pečujících o dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. Rodiče byli velmi aktivní, měli zájem a nebáli se vyjadřovat při přednáškách také vlastní názor, zkušenosti a postřehy k jednotlivým tématům. Určitě by bylo dobré v těchto přednáškách pokračovat.”

Kurz KRUH – projektové vzdělávání rodičů a dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

„O tento kurz byl velký zájem u rodičů i dětí. Velmi je bavilo společně pracovat – nad očekávání. Odborník měl zároveň při této aktivitě možnost poznat děti s handicapem a jejich rodiče z jiného pohledu, mohl ukázat rodičům, v čem jsou jejich děti šikovné, co a jak mohou podporovat. Děti zažily samostatnou práci, zvládaly činnosti v kolektivu, ale především bez pomoci dospělých. Určitě by něco podobného mohlo pokračovat pro starší děti “pubertáky” – jiná témata, jiná struktura, ale pravidelná setkávání.”

Individuální poradenství klinického psychologa a speciálního pedagoga

„Psychologickou pomoc a terapii během projektu začalo využívat větší množství rodin pro podporu řešení aktuálních problémů v rodině, výchovných situací dětí v období dospívání a školních situací (vztahy s vrstevníky, pedagogy). Velkým přínosem bylo především zapojení otců rodin do komplexní péče, možnost posílení rodinných interakcí během zážitkových víkendů přineslo otevřenost obou rodičů k vyhledání psychologické podpory v akutních i dlouhodobých krizích.

O poradenství v oblasti vzdělávání a komunikačních dovedností byl také velký zájem. Za nejdůležitější pokládám komplexní řešení problému dítěte s handicapem a jejich rodin. Státní instituce nemohou nabídnout tak rozsáhlou, byť potřebnou, péči. Podařilo se doslova “zachránit” mnoho dětí před nevčasnou péčí. Vše se ve spolupráci s dalšími zaměstnanci a odborníky řešilo na místě a především komplexně. Což náš stát prozatím bohužel neposkytuje.

Právě komplexní péči o děti s handicapem a jejich rodiny považuji za jeden ze stěžejních cílů ORIONU, který se mimo jiné také tímto projektem daří naplňovat.”

„Aktivity projektu byly rozmanité, kreativní a tím zajímavé pro jejich účastníky.“

Pracovníci škol a školských zařízení a dalších organizací zabývajících se výchovou a vzděláváním dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

4

4.1. ANALÝZA CÍLOVÉ SKUPINY A JEJÍCH POTŘEB

Další cílovou skupinou tohoto projektu byly všechny osoby pracující s dětmi s postižením a jejich rodinami, tj. především osobní asistenti a pracovníci organizací působící v oblasti vzdělávání a asistenčních služeb, dále pak pracovníci škol a školských zařízení a dalších neziskových organizací, zabývajících se danou problematikou.

Práce s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami je velmi náročná, s mnoha stresovými situacemi. Pokud chceme, aby děti dostaly opravdu kvalitní odbornou péči, musíme tyto pracovníky průběžně vzdělávat a pomáhat jim hledat nové cesty k těmto dětem. Musí mít také možnost supervize a konzultace jednotlivých problémů s odborníky.

Ukazuje se totiž, že zaměstnanci s potřebným vzděláním lépe zvládají péči o tyto děti, stresové a zátěžové situace, které tato péče přináší, dokáží se lépe vyrovnat s případnými problémy, adekvátněji reagovat ve vypjatých situacích, dokáží lépe pochopit rodiče těchto dětí i jejich požadavky, lépe s nimi mohou komunikovat.

Znalost jednotlivých diagnóz jim umožňuje také volit vhodné postupy při výchově a pomoci – každé dítě s postižením má svá specifika a jen dobře orientovaný asistent je dokáže poznat a umí s nimi pracovat.

Navíc pozice osobního asistenta (pracovníka v sociálních službách) je nová – přinesl ji s sebou až zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Povinnost vzdělávání osobních asistentů a dalších pracovníků v přímé péči vyplývá také z tohoto zákona.

4.2. AKTIVITY PROJEKTU URČENÉ PRO CÍLOVOU SKUPINU PRACOVNÍKŮ

Kurz PROFESIONÁL – kurz pro pracovníky organizací působících v oblasti vzdělávání a asistenčních služeb

Podrobný popis aktivity:

Tento kurz byl určen primárně pro pracovníky zaměstnané na pozicích osobních a pedagogických asistentů ve školních a předškolních zařízeních, při odpoledních vzdělávacích aktivitách pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami i v rodinách těchto dětí, jednotlivých přednášek se ale účastnili také další pracovníci působící v této oblasti – učitelé speciálních škol i škol integrovaných dětí, vychovatelé, ošetřující personál z Ústavů sociální péče, pracovníci dalších organizací věnující se této problematice apod.

V rámci projektu byl připraven pro tyto osoby ucelený systém přednášek, který se dotkl všech oblastí, se kterými přichází do kontaktu – přednášky se týkaly jednotlivých typů postižení a z nich vyplývajících technik práce, možnosti vzdělávání a dalšího rozvoje těchto dětí.

Kurz mimo jiné zahrnoval odborné přednášky, jejichž témata se týkala péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami, možnostem jejich vzdělávání, způsobů práce s nimi, metodách komunikace, alternativních technik využitelných při péči o děti s handicapem, způsobům vyrovnání se se zátěžovými situacemi, legislativy vztahující se k právům osob se zdravotním postižením apod. Přednášky také obsahovaly výuku dalších technik, které by pracovníci mohli využít při práci s cílovou skupinou dětí – např. muzikoterapie, arteterapie, dramaterapie, kineziologie, chirofonetika, kraniosacrální terapie, fyzioterapie apod. Pracovníci mohli zároveň v případě potřeby využít i psychologické a speciálně pedagogické poradenství.

4.3. PŘÍNOS AKTIVIT PRO CÍLOVOU SKUPINU PRACOVNÍKŮ

Slova odborného garanta:

Kurz Profesionál

„Každý pracovník pracující v oblasti vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami se musí sám stále vzdělávat, účastnit se odborných přednášek zaměřených cíleně na danou problematiku. Cílová skupina dětí s handicapem je velice široká, přibývají další možnosti péče i vzdělávání. Aby pracovník mohl kvalitně pracovat a vzdělávat dané dítě, musí velmi dobře znát jeho postižení i metodu práce s tímto dítětem.

Pouze kvalitní péčí se mohou tyto děti dále rozvíjet, zvyšovat si své sebevědomí, samostatnost a schopnost zapojit se do běžného života, mezi své vrstevníky. Právě tato sociální integrace už od dětského věku je velice přínosná, protože následně dospělý člověk s handicapem, který je schopen využívat všech možností a pomůcek, které mu společnost nabízí, se stává méně závislým na dopomoci ostatních, nezatíží finančně společnost v takové míře, jako ten, který je umístěn v ústavní péči a stále potřebuje mít kolem sebe několik pečovateli.

Po celou dobu trvání projektu jsme zaznamenávali ze strany cílové skupiny velký zájem o tuto aktivitu. Původní počet námi nastavených monitorovacích indikátorů – tj. účastníků kurzu Profesionál byl 95 účastníků, k naplnění došlo tohoto počtu došlo již v polovině projektu, a do konce projektu byl tento ukazatel překročen o více než 200%.

Největší procento účastníků kurzu Profesionál tvořili pracovníci v sociálních službách – osobní asistenti, dále pak pedagogičtí pracovníci a pedagogičtí asistenti ze školních a předškolních zařízení, pracovníci ústavů sociální péče a dalších organizací, které se věnují dětem s handicapem nebo se speciálními vzdělávacími potřebami.

Pozitivní odezvy (vyplývající i z výsledků dotazníkového šetření) účastníků kurzu Profesionál potvrzují vhodně zvolené okruhy témat přednášek a přednášejících s velmi vysokým profesionálním přístupem a také dostatečným prostorem v průběhu přednášek k diskuzím, otázkám a názorům na dané téma.

Odborné přednášky pomohly pracovníkům lépe se orientovat v problematice typů postižení, získali informace o nových technikách, kompenzačních pomůckách a možnostech dalšího vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Věříme, že také tato metodika, která je výstupem našeho pilotního projektu, pomůže pracovníkům v jejich lepší práci, přispěje k většímu porozumění dětem se speciálními vzdělávacími potřebami i jejich rodinám.”

„Při zajištění některých aktivit projektu došlo k návázání spolupráce také s Domem dětí a mládeže v Rychnově nad Kněžnou.“

Zhodnocení významu komplexní podpory pro cílovou skupinu dětí, rodičů i pracovníků

5

5.1. OHLASY NA PROJEKT OD JEHO ÚČASTNÍKŮ

Mateřská škola Láň, zařízení, v němž byla poskytována osobní asistence:

„Projekt „Klíč k handicapu“ byl pro nás velmi důležitý a nepostradatelný hlavně v oblasti poskytování osobní asistence. Tu jsme využívali ve dvou speciálních třídách a jedné třídě integrované. Bez osobní asistence je práce v těchto třídách nemyslitelná. Do MŠ docházejí i děti s těžkým kombinovaným postižením. Je jim poskytována ucelená péče od zajišťování základních hygienických potřeb,

přes vzdělávání dle jejich individuálních schopností až po nabídku odborných terapií.

Dříve jsme využívali různé možnosti financování této služby. Jednak formou civilní vojenské služby, dále pak veřejně prospěšných prací hrazených z úřadu práce, nebo model skládání financí z obcí, odkud byly děti s postižením. Všechny tyto alternativy pro nás byly organizačně náročné. Když se podařilo zajistit ORIONU projekt Klíč k handicapu, byla to pro nás obrovská úleva.

Kladně hodnotíme také odbornost pracovníků osobních asistentek. Prostřednictvím kurzů si prohloubily vědomosti a nabyly zkušenosti,

kteří jim pomohly jak k profesionalizaci, tak k empatickému citění. Tyto pracovnice dnes mají větší uplatnění na trhu práce.

V rámci projektu jsme využívali i nabídky vzdělávání – kurz Profesionál. Jednotlivých přednášek se účastnily naše asistentky pedagoga i paní učitelky.

Nezanedbatelný je i fakt, že do MŠ přicházejí rodiče se svými dětmi v útlém věku a nemají dostatek informací. My jim dnes můžeme nabídnout nadstandardní poradenský servis v ORIONU.

Oceňujeme, že jsme se mohli podílet na projektu Klíč k handicapu, který nás spojuje s ORIONEM především díky společnému cíli, což je maximální možný rozvoj osobnosti dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami dle jeho individuálních schopností. Děti se dostanou do jiného prostředí, které jim umožňuje jejich celkový rozvoj. Mají možnost komunikovat s vrstevníky, odpoutat se na chvíli od rodičů, prožít si nové zážitky.

Rodiče dětí využívají bohatou nabídku programů vzdělávacích aktivit pro své děti jako například Biofeedback, PC a kurz Kruh. Účast dětí se speciálními vzdělávacími potřebami na těchto kroužcích je posouvá v jejich vývoji k lepším výsledkům. Dobu, kterou děti stráví v kroužcích, tak mohou rodiče využít k regeneraci vlastních sil či k znovuzapojení do pracovního procesu. Máme od nich zpětnou vazbu projevující se spokojeností s nabízenými službami.

Prioritou však pro nás zůstalo nabízení služby osobní asistent. Jsme si vědomi, že bez ní je naše práce nemyslitelná.”

Základní škola Kolowratská, zařízení, v němž byla poskytována osobní asistence:

„ZŠ Kolowratská je školou samostatně zřízenou pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Orientujeme na děti s těžkým postižením, s kombinovanými vadami a na děti s diagnózou au-

tismus a dospělým jedincům, kteří nemají dokončeno základní vzdělání, nabízíme možnost doplnit si toto vzdělání v kurzech, které pořádáme denní formou. Od roku 2009 poskytujeme studentům střední vzdělávání v jednoleté a dvouleté praktické škole, která je zaměřena na předprofesní přípravu.

Zajištění výchovy a vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vyžaduje nezbytnou míru vyrovnávacích a podpůrných opatření. Mezi jedny z nich, a dovolujeme si říci, že jedny z nejdůležitějších, patří **zajištění osobní asistence** k těmto dětem a žákům.

Od roku 2007 nám tuto službu pomáhá zajišťovat sdružení ORION. Bez osobní asistence bychom nemohli značnou část našich žáků vůbec do školy přijmout.

Asistenti společně s učiteli, rodiči a zástupci sdružení ORION každoročně sestavují plán podpůrných opatření, které jednotliví žáci pro pobyt ve škole potřebují a při kterých jim osobní asistenti pomáhají. V několika případech je role osobního asistenta spojena s rolí asistenta pedagoga, který je pedagogickým pracovníkem školy, v jedné osobě, což je nejlepší kombinace, takže asistent pomáhá jednak se sebeobsluhou, hygienou, ale i s výukou.

Mimo vyučování se se sdružením setkáváme skoro denně na různých přednáškách a seminářích, které ORION pořádá pro rodiče, své zaměstnance i další pedagogické pracovníky a osoby věnující se problematice dětí s handicapem a jejich rodin (např. EEG Biofeedback, arteterapie, jazykové kurzy, fungující poradna s psychologem i speciálním pedagogem, přednášky z oblasti sexuálního chování lidí s handicapem, různé motivační a adaptační kurzy apod.)

Jsme rádi, že můžeme nabízenou spolupráci, pomoc a služby ORIONU v rámci jejich evropského projektu „Klíč k handicapu“ každodenně využívat, do oblasti lidí s handicapem hlouběji proniknout a pak s větším poznáním a nadhledem pomáhat našim žákům lépe se zařazovat a uplatnit v běžném praktickém životě.”

Dům dětí a mládeže Rychnov nad Kněžnou:

„S OS ORION jsme spolupracovali při projektovém vzdělávání pro celé rodiny – kurzu KRUH, který byl jednou z aktivit projektu „Klíč k handicapu.“ Jednalo se o přípravu programů z jednotlivých oblastí a aktivit s aktivním zapojením dětí a rodičů. Každý běh byl z jiné tematické oblasti a trval půl roku – pod naší záštitou proběhly čtyři běhy kurzu, a to přírodověda, historie, kultura a zeměpis.

Ze začátku jsme přistupovali k nabízené spolupráci s lehkými obavami – doposud jsme neměli velké zkušenosti s prací s dětmi s postižením. Pedagogové v DDM jsou kvalifikovaní na pedagogiku volného času, kde při studiu není tolik věnováno speciální pedagogice. Avšak byla to pro nás výzva, která nás oslovila a k zadaným tématům jsme přistupovali vždy zodpovědně. Velkým přínosem pro nás byla spolupráce s Mgr. Doudovou – speciálním pedagogem, která nás vedla při individuální práci s dětmi a jednotlivých rozbořech i přípravách hodin. Bylo hezké vidět, jak se do všech aktivit zapojují nejenom děti – s různými handicapy, jejich zdraví sourozenci, ale i jak rodiče šli s nadšením do všech připravených aktivit, her, úkolů a soutěží. Děti nás často překvapovaly svými znalostmi a dovednostmi, svojí šikovností.

Tato práce nás posunula dál, měli jsme možnost poznat, že i děti s různými handicapy se dají zapojit do činností, které je rozvíjejí, posunují dále, že si rády hrají, soutěží, mají rády pochvalu a odměnu. A na základě tohoto projektu se neobjíme další spolupráce s ORIONEM. Největší problém bohužel vidíme v bariérách, které musí tyto děti překonávat. Nejenom v těch fyzických – překonávání schodů, v prostorech, kam bez problémů může vjet a pohybovat se vozíčkář, ale i v těch psychických blocích, které jsou u mnohých lidí vytvořeny při vyslovení slov – dítě či člověk s postižením. A právě kvůli těmto bariérám nemohou děti s tělesným postižením navštěvovat naše aktivity v Děčku (prostory, schody,...). Vše musí vést odborníci ve speciální pedagogice, což jin nemůžeme nabídnout, anebo děti musí mít s sebou asistenci, protože dítě vyžaduje

speciální péči, jinak by to pak bylo na úkor ostatních 20 dětí. Tento projekt ukázal, že je velmi dobré zapojovat i rodiče, kteří si vyzkoušeli, že se dají dělat různé společné aktivity, na které doma nejsou prostory, čas, nápady či vybavení. V tomto případě si dokážeme představit i zapojení dítěte s rodičem do našich aktivit v Děčku. Což vidíme jako velkou prioritu (dítě + rodič) pro zapojování do společnosti. Projekt hodnotíme jako velmi přínosný pro všechny strany! Výborná spolupráce s ORIONEM a navíc v příjemném prostředí.”

Iva, maminka:

„Co pro naši rodinu znamenal projekt Klíč? Pokud si dobře pamatuji, tak jsme využívali aktivity z projektu po celou dobu jeho trvání – jak Lucinka “stárla”, tak se využívání aktivit měnilo.

Na počátku projektu pro nás jako pro pracující rodiče byla neuvěřitelnou pomocí doprava. Bez zajištění dopravy by Lucinka nemohla využívat dalších služeb OS ORION a tím by se její vývoj nesunul tak rychle dopředu. A kdo ví, zda by nyní byla schopna se zařadit do klasické základní školy.

Terapie EEG Biofeedback – velmi diskutovaná metoda cvičení mozku. Po zkušenosti s naší Lucinkou jsem 100% zastáncem této metody. Při přepočtu již absolvovaných hodin do peněz, které jsme vynaložili díky projektu v porovnání s cenami tržními se dostávám k částce, kterou bychom si nemohli dovolit ani my (dva pracující rodiče). Přitom pokroky v této oblasti jsou patrné i na BFB ukázaných křivkách.

Dostáváme se k poradenství – pro nás asi nejprínosnější věc. Díky poradenství paní Doudové (pozn. spec. pedagog) jsme nejprve vybojovali integraci Lucinky v předškolní třídě mateřské školy a ještě s větší vervou jsme se pustili do boje o zařazení do klasické ZŠ s asistentem. Nebýt jejího odhodlání a rad, kde, koho a kdy zažádat o pomoc, radu, tak nevím, zda bych měla

na boj s byrokracií sílu. “Díky” odmítnutí Lucinky v jedné ZŠ jsme se dostali do problémů se starší dcerkou, ze kterých nám pomohlo poradenství paní Fialové (pozn. psycholog).

Nyní třešnička na dortu: KRUH – půlroční setkávání dětí a rodičů nad určitým tématem. Myslím, že jak děti, tak my rodiče jsme byli vzájemně překvapeni, jak lze skloubit děti z různými handicapy, jejich zdravé sourozence a rodiče a přitom všem dětem i nám rodičům předat nějaké nové informace. Na každé setkání jsme se vždy moc těšili a rušili v termínech konání všechny ostatní zájmy a povinnosti.

Výborné jsou pro rodiče i přednášky. Já jsem si pro nemožnost skloubení s mojí prací vybírala hlavně ty na téma logopedie a bio-feedback, ale zajímavé se mně zdály všechny.

Závěrem snad jenom přání, že by bylo úžasné, kdyby projekt Klíč k handicapu měl nějaké pokračování v projektu Klíč II.

Diskutovat nad tématem, co pro nás znamená život s handicapovaným dítětem by mohlo být na román. Asi popravdě mohu napsat, že do okamžiku než jsme potkali OS ORION to nebylo úplně jednoduché. Na jedné straně jsem již v tu dobu měla rady z odborné kliniky v Brně, ale chyběla lidská podpora v místě bydliště a tu nám poskytl ORION nejen prostřednictvím projektu Klíč. V tomto sdružení se člověk setká se spoustou porozumění a lásky a tak nějak to dýchá s celých prostor a také z lidí, které tam potká.”

Alena, maminka:

„Co nám přinesla účast v projektu “Klíč”? Má to dva aspekty:

Jeden takový pocitový, ale myslím, že hodně podstatný. Je to směs pocitů dobře ovlivňujících naši psychiku. Pociť, že všechny starosti neleží jen na mě a že se rozkládají přiměřeně všem

synovým aktivitám. Moc dobrý pocit z toho, že se o nás ví a že někdo přemýšlí /někdy i za nás/, čím nám ještě pomoci. Dobrý pocit, že máme MOŽNOST se dovzdělat, setkat, pobavit jako ostatní kolem. A taky ten pocit sounáležitosti s ostatními, rodiči, prarodiči, učiteli a asistenty.

A pak ten praktický aspekt věci, to je to, co se denně děje, např. že neztrácím energii stálým převážením syna, že kvalitně tráví čas mimo rodinu a baví ho to a že je v dobrých rukou odborných pracovníků, které navíc všechny osobně znám.

To vše vytváří příznivé klima u nás v rodině a umožňuje nám nabírat další síly... Neumím si nás nyní představit v situaci před deseti lety. A za to velký dík."

Jaroslava, maminka:

„Projekt „Klíč k handicapu“ nám přinesl samá pozitiva.

Velice mi pomohla osobní asistence pro Iřč, díky které jsem si mohla lépe zorganizovat svůj čas. Zvláště oceňuji velice dobrou, operativní spolupráci a domluvu s asistentkami, nemluvě o úspoře času a peněz při dopravě dcery v rámci další aktivity projektu. I její

vědomosti a dovednosti v obsluze počítače jsou nezanedbatelné (často se jí chodím ptát, když si nevím rady).

Asi největším přínosem pro mě byla účast na kurzech Klíč a Kontakt. Odpověď na spoustu otázek jsem dostala zejména na přednášce o způsobilosti k právním úkonům z Centra advokacie duševně postižených. Také v pravou chvíli přišla přednáška Petra Eisnera o sexualitě osob s postižením. Ale i na ostatních odborně zaměřených přednáškách jsem se dozvěděla mnoho zajímavých a užitečných věcí o terapeutických postupech, přístupech k řešení našich problémů a zvládání nepříjemných situací.

Ale také jsem si uvědomila, díky jiným přednáškám (ale spíš bych je nazvala přátelskými posezeními), že nejsem jen ten, kdo

musí pořád něco řešit: stresy, nemoci, konflikty, problémy..., že musím být výkonná a ve střehu, ale že jsem i člověk, který by si měl umět odpočinout, relaxovat, radovat se, chvíli nic neřešit a pak půjde všechno snáz. A za tohle poznání děkuji mimo jiné lektorce p. Marice Koudelkové, ale hlavně vám v ORIONU.

A k otázce, co pro nás znamená život s handicapem? Po skoro osmnácti letech bych řekla, že je to prostě život s jiným druhem problémů, než mají rodiče zdravých dětí.”

Irena F., maminka:

„Projekt Klíč k handicapu naší rodině přinesl hodně nových možností a zkušeností.

Pro syna Pavla byl nejlepší PC kurz, zde se naučil ovládat skoro samostatně počítač. Měla jsem velké obavy, když jsem syna do kurzu přihlašovala, ale dnes jsem ráda že tuto aktivitu navštěvuje. Počítač představuje další možnost, jak syn může aktivně trávit svůj volný čas – najde si na internetu co se mu líbí, jen občas potřebuje malou pomoc, např. napsat na lísteček co si chce najít.

Mně se moc zamlouvá doprava dětí – tu využíváme 3x v týdnu a je to pro naši rodinu velká úspora času. Pavlíka úspora času zase tak nezajímá, ale je vždy velmi nadšený, že ho autobus doveze až před dům.

Dále je pro nás velké plus osobní asistence, a to jak ve škole, tak při odpoledních aktivitách. Víme že je zde o Pavlíka vzorně postaráno a je mu nabídnuta pomoc když jí potřebuje. I Pavlík chodí domů spokojený.

Rádi jsme využili i poradenství psychologa a speciálního pedagoga. Vždy se nám dostalo odborné rady i pomoci. Celé naší rodině se moc zalíbil Kruh, kterého se vždy účastní celé rodiny. Všichni lektori, kteří tuto aktivitu vedli, dokázali zaujmout všechny děti i když to bylo občas hodně náročné.”

Irena Š., maminka:

„Když se narodí postižené dítě, přijde nejistota, beznaděj, člověk neví jak dál. Lékaři určí diagnózu, ale dál většinou rodině pomoci nedokážou. Proto jsme byli rádi, že vzniklo sdružení, kde nejen poradí, jak pečovat o dítě s handicapem, ale zároveň podporují také celou rodinu.

Když ORION začal v dopoledních hodinách pořádat přednášky, byla jsem moc ráda, že nezapomněl na nás, maminky, které se celý den starají o postižené děti. Jelikož jsem již 16 let se svým těžce postiženým synem doma, přihlásila jsem se na první okruh přednášek hlavně proto, abych si mohla popovídat s maminkami, které mají podobné problémy.

A co mi nakonec přednášky daly? To nejdůležitější. Naučila jsem se odpočívat, nebát se mít čas jen pro sebe a hlavně taky na sebe. Nebát se část péče o postiženého syna přenechat někomu jinému, komu věřím a vymanit se tak z neustálého kolotoče: škola – uklidit – uvařit – škola – nakrmit – cvičit – krmit... Syn využívá osobní asistentku nejen ve škole, ale i odpoledne doma a tak je to pro celou naši rodinu jednodušší.

Velmi zajímavé pro mě byly také přednášky zaměřené především na děti, jejich výchovu, postižení, rehabilitační pomůcky apod. Protože lektori byli odborníci ve svém oboru, zároveň mi odpovídali na mé otázky, týkající se přímo syna. Tak jsem mohla lépe pochopit „proč se někdy chová tak, jak se chová“. Nyní mu mohu v určitých situacích pomoci.

Díky přednáškám v rámci kurzů Klíč i Kontakt určeným rodičům dětí už také určitě lépe čelím překážkám, problémům i stresu, které s sebou život s postiženým dítětem přináší, a proto bych i nadále chtěla těchto aktivit v ORIONU využívat. Doporučuji také ostatním maminkám, ať přijdou. Na kurzu se vždy sejdou fajn lidičky, kteří vytvoří bezvadnou atmosféru a zároveň se můžeme dozvědět informace, které nám pomohou lépe zvládat péči o naše dítě.”

Helena, maminka:

„Rády jsme s dcerou využívaly nabídku některých aktivit v rámci projektu „Klíč k handicapu.“

Anička chodila velmi ráda na PC kurz pro děti a vždy mi tvrdila, že už všechno umí. Já jsem se účastnila mnoha zajímavých vzdělávacích přednášek určených maminkám dětí s handicapem, při kurzu na PC jsem pod vedením bezvadné lektorky ztratila obavy, že se už nic nového na počítači nenaučím.

Opravdu velkým přínosem pro mne a mou rodinu byla a stále je psychologická pomoc pod vedením Mgr. Dariny Fialové i odborná pomoc v oblasti vzdělávání pod záštitou Mgr. Ivy Doudové. Opravdu jde o odborníky na svých místech. Vždy dokázaly poradit a pomoci řešit neřešitelné.“

Dana, maminka:

„Před třemi lety nás v OS ORION oslovil projekt „Klíč k handicapu“, který nás zaujal nejenom nabídkou vzdělávání rodičů, kteří dlouhodobě pečují o dítě se zdravotním handicapem, ale samozřejmě a především odpoledními vzdělávacími aktivitami pro děti s handicapem.

Pro naši dceru Kačku jsme po pečlivém zvážení zvolili PC kurz, u kterého nám vyhovovala individuální výuka na počítači, kde školená lektorka vede výuku dle možností a schopností každého dítěte, takže se Kačka určitě naučila mnoho z toho, co může zvládnout.

Dále dcera docházela na terapii EEG Biofeedback, kde opět individuálně pod dohledem školeného terapeuta vylepšovala svoji pozornost a soustředění při učení.

Několikrát jsme využili služeb speciálního pedagoga Mgr. Ivy Doudové, která nám byla nejenom velkou oporou a pomocí ve vzdělávání Katky, ale pomohla i dobrou radou v ostatních problémech, které život s handicapovým dítětem přináší.

Já jsem pro sebe zvolila kurz IT pro rodiče, kde jsem si zdokonalila svou dovednost na počítači, navštěvovala jazykový kurz angličtiny a absolvovala několik praktických přednášek.

Život s handicapovým dítětem znamená pro rodinu určitou zátěž, jiné uspořádání a priority v životě a to především pro mě jako matku, která musí být k dispozici své dceři 24 hodin denně. Proto tento projekt hodnotím velmi kladně, protože každé malé vytržení ze stereotypu každodenního života je velkým přínosem jak pro celou rodinu, tak především pro samotnou Kačku.“

Michaela, maminka:

„S počítačem jsem neměla vůbec žádné zkušenosti, takže kurz IT pro rodiče pod vedením paní Ireny Hlaváčkové byl pro mě velmi důležitý. Naučila jsem se pracovat s počítačem a seznámila se různými programy, které nyní mohu využívat.

I pro mého syna Míru byl PC kurz pro děti zajímavý. Přijel domů vždy nadšený. Také doprava autobusem od ORIONU až k místu bydliště mi přinesla úsporu času a mohla jsem se bezstarostně věnovat mladší dceři Míše.

Přednášky v kurzech Klíč a Kontakt byly zajímavé a poučné, odnesla jsem si z kurzů cenné informace, které mi pomohly při výchově syna. Uvědomila jsem si zároveň při těchto přednáškách, jak náročná je výchova dětí s handicapem.

Velmi jsem oceňovala také pomoc asistentek které hlídaly moji dcerku Míšu v době, když jsem navštěvovala kurzy. Bez jejich pomoci bych se seminářů nemohla účastnit.“

Leona, maminka:

„Terapie EEG Biofeedback nám velice pomohla – Lucka se naučila soustředění a koncentraci a trénovala si i komunikaci s terapeutka-

mi na Biofeedbacku, kterým patří touto cestou poděkování za ochotu a trpělivost (ne vždy byla Lucinka komunikativní, ale myslím si, že se to časem zlomilo a vše zvládla v pohodě právě díky jejich přístupu).

Poradenství Mgr. D.Fialové a Mgr. I.Doudové mi jako matce velice pomohlo především srovnat se se situací, která nastala, naučit se řešit věci s nadhledem a netrápit se tím, co člověk nemůže změnit. Pod vedením p. Doudové jsme se také naučili, jak postupovat v učení a zvládli 1. třídu v klidu a se začleněním do kolektivu.

Aktivita Kruh – projektové vzdělávání přinesla celé naší rodině odreagování – rádi jsme se zasmáli při společném tvoření různých výrobků. Povídání na připravená témata bylo zajímavé i pro nás dospělé. Lucince přineslo nové zkušenosti nejen z tematických zaměření, ale především ze sociálního kontaktu s vrstevníky a naučilo ji samostatně pracovat a vyjadřovat se bez studu.”

Irena S., maminka:

„Když nám před 13-ti lety lékaři sdělili tu hroznou diagnózu naší dcery, byla to pro nás těžká rána. Nedokázala jsem se s tím smířit, nikdo mi nedokázal pomoci a já si nevěděla rady s ničím, ani sama se sebou. Věděla jsem jen, že to musím zvládnout, ale zvládat to nešlo. Řešit běžné starosti, fungovat jako správná máma, manželka a žena, byl pro mně nadlidský úkol, který se zvládal dost těžko.

Když začala dcera chodit do školy, první roky to šlo bez větších potíží. Postupem času se nemoc začala více a více projevovat a dcera všechno zvládala stále hůře. Na pokraji psychického zhroutení jsem se dostala do OS ORION. Tam mně milé a příjemné tváře, plné pochopení a ochoty, podaly pomocnou ruku a s naší situací začaly ihned pomáhat. S takovým přístupem jsem se do té doby nikde nesetkala. Dcera dostala asistentku do školy, začala navštěvovat kroužky, hipoterapii a já semináře, konzultace odborníků, jazykový kurz, víkendové pobyty atd...

Dozvěděla jsem se spoustu užitečných informací a naučila se, jak na sobě pracovat. Vím, že když budu dobře fungovat já, bude vše lépe zvládat dcera i rodina. Začala jsem opět ŽÍT jako žena, manželka a matka. Dokonce jsem se rozhodla studovat vysokou školu.

Pochopila jsem, že i když se zdravotní stav dcery rok od roku bohužel zhoršuje, můžeme žít plnohodnotný život s radostmi i starostmi. Jen si těch radostí opravdu vážíme.”

Ludmila, osobní asistentka:

„Kurz “Profesionál”, kterého se účastním v rámci projektu “Klíč k handicapu”, byl pro mě velkým přínosem. Vzhledem k množství nabízených přednášek a seminářů určených pracovníkům v přímé péči s dětmi s handicapem, jsem si mohla vybírat ty, které mě zaujaly jak po stránce profesní, tak i zájmové. Co se týká odborných přednášek, byly rozmanité, s přihlédnutím k různým typům zdravotního postižení. Přednášející byli odborníci s pozitivním přístupem k dětem s handicapem. Při práci s dětmi často využívám poznatků z těchto seminářů, a i když s dětmi s handicapem pracuji již deset let, stále se díky těmto přednáškám učím novým věcem.

Projekt “Klíč k handicapu” hodnotím velice kladně, pomohl mnoha dětem, rodinám i nám zaměstnancům.”

Sandra, osobní asistentka

„Myslím, že projekt “Klíč k handicapu” je vydařený, je v něm kladen důraz na individualitu dětí s handicapem a jejich speciální potřeby. Díky němu je ve školních, předškolních a volnočasových aktivitách těchto dětí zajištěna potřebná osobní asistence.

Za sebe mohu říci, že tým osobních asistentů v ZŠ Kolowratská – speciální škola na Láni odvádí kvalitní práci, jsme tým,

který komunikuje, spolupracuje a má vysoký profesionální kodex. Účastníme se různých školení a přednášek, které jsou velmi zajímavé, a to právě díky tomuto projektu. Závěrem bych shrnula, že i díky dostatečnému počtu osobních asistentů, je výuka a celkový pobyt dětí handicapem ve školním zařízení na kvalitní úrovni a prospívá především jim a jejich vývoji, což je báječné.”

Michaela, osobní asistentka

„Díky projektu “Klíč k handicapu” a jeho kurzu Profesionál jsem získala nové informace od lektorů, kteří si pro nás připravili vždy velmi zajímavé přednášky. Velice mě obohatily a nabyté zkušenosti jistě uplatním při práci s handicapovanými dětmi, se kterými tak ráda pracuji.”

5.2. ZHODNOCENÍ PROJEKTU PARTNEREM REALIZÁTORA

„Naše Sdružení SPLAV je, tak jako Sdružení rodičů a přátel dětí s handicapem ORION, neziskovou organizací a o finanční prostředky na uskutečnění svých záměrů musí soutěžit s mnoha dalšími podobnými organizacemi v dotačních programech České republiky a Evropské unie. Víme proto, jak složité je domyslet a popsat svůj záměr tak, aby měl šanci zaujmout výběrové komise a získat podporu potřebných institucí. Víme, jak náročné je uskutečnit to, co jsme si předsevzali, v mezích měnících se národních i evropských předpisů a pravidel a víme, že nejtěžší je přesvědčit ty, kterým je projekt určen, aby nám důvěřovali, přijali, co jim nabízíme, a využili to ke svému prospěchu.

Do partnerství v projektu Klíč k handicapu jsme vstupovali z pozice těch zkušenějších, učitelů, připraveni tu poradit, tu pomoci, tu napravit chybu, ale hlavně hodně chválit a povzbuzovat, prostě tak, jak se to se začátečníky dělá.

Ale bylo to naopak a učili jsme se my. I když máme za sebou už více partnerských projektů, poprvé jsme se účastnili tak obsahově a finančně náročného záměru. S opravdovým obdivem jsme přihlíželi, jak se Ilona, Mirka i jejich kolegyně a spolupracovníci do uskutečňování svých plánů s odvahou pustili. Každý chce, aby se jeho nejbližší měli dobře, přeje to i ostatním, ale málokdo je ochoten pro ně obětovat čas, peníze, jistotu zaměstnání, dát všanc své jméno i soukromí, tak jako ony dvě.

A všem nám se jejich odvaha vyplatila – odstranila bariery, zrušila hranice, prolomila mlčení a ukázala, že můžeme pracovat i bavit se všichni společně - děti i dospělí, rychlí i pomalí, veselí i samotáři, začátečníci i učitelé. A tak jsme se také připojili – rozesílali informace, účastnili se přednášek a kurzů, pořádali společné výlety, tábory a výstavy, navštěvovali farmy, dílny, starosty, rybáře. Kdo ví, jaká znalost či dovednost se kdy komu v životě bude hodit.

My například pro naši činnost určitě využijeme i zkušenost se zodpovědným a precizním administrativním a účetním vedením projektu Klíč k handicapu a zkušenost s promyšlenou a přínosnou propagací, což nám stále dělá trochu potíže.

Dva, tři roky utekly, žáci se změnili v úspěšné herce, politiky, ekonomy a my si tak na konci projektu konečně zase připadáme jako učitelé, když trochu se závistí, ale spokojeně a s pýchou, říkáme: „Ten ORION, víte, to byli naši žáci. Od začátku premianti. Hned nám bylo jasné, že to někam dotáhnou.“

5.3. ZÁVĚREČNÉ SLOVO REALIZÁTORA PROJEKTU

Projekt “Klíč k handicapu” byl pilotním projektem, který měl ověřit, že jen cílenou podporou nikoliv pouze samotného dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také podporou celé jeho rodiny včetně zdravých sourozenců a cíleným a pravidelným odborným vzděláváním pracovníků působících v oblasti vzdělávání těchto dětí a asistenčních služeb, lze dosáhnout podstatně většího pokroku ve vývoji samotného dítěte, lze tak předejít dalším problémům v rodině, které s sebou

náročná péče o dítě přináší, lze pomoci pracovníkům zlepšit jejich profesionalitu ve vztahu k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami i předejít syndromu vyhoření, které s sebou tato psychicky i fyzicky velmi náročná práce přináší.

Význam komplexní podpory na rozvoj samotného dítěte s handicapem, na jeho rodinu i pracovníky věnující se těmto dětem je vyjádřen nejen ohlasy na projekt od účastníků některých aktivit, ale také v případových studiích některých dětí. V nich jsou popsány nejen jednotlivé aktivity, které rodina daného dítěte využívala, ale také jejich význam při postupném vývoji dítěte, který byl sledován psychologem, speciálním pedagogem, rodiči i jednotlivými terapeuty po celou dobu realizace projektu, který trval tři roky.

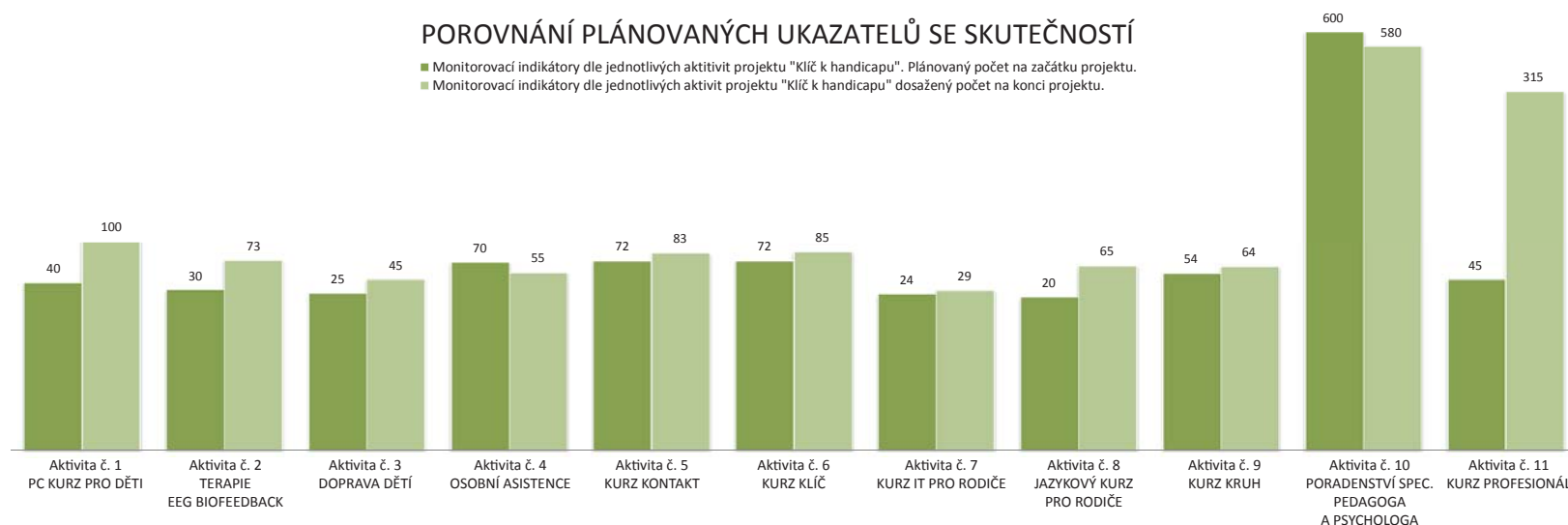
A co říci na úplný závěr? Nejprve to, že realizace projektu “Klíč k handicapu” byla úspěšná také díky příkladné spolupráci s administrátorem projektu z Krajského úřadu Královéhradeckého kraje, oddělením evropských grantů, hlavně s jeho projektovým a finančním manažerem našeho projektu Ing. Petrou Hnátovou a Janou Trojanovou. Jim a jejich spolupracovníkům patří velký dík za rychlost, s jakou

se věnovali nejen zpracování našich monitorovacích zpráv, ale také při nastalých problémech, za ochotu vždy najít řešení a to i tehdy, když měli sami také jinou důležitou práci, za jejich vstřícnost a stále pozitivní naladění při jednání s námi, za jejich upřímnou snahu nás tímto projektem provázet tak, aby jeho realizace byla pokud možno bezproblémová a aby projekt mohl přinést jeho účastníkům to, co jsme od něj očekávali.

A pak už jen plány do budoucna: naše sdružení velmi usilovalo o to, aby aktivity projektu mohly pokračovat ve stejném duchu – tj. opět komplexní podporou všech tří cílových skupin (dětí se SVP, jejich rodin i pracovníků). Připravili jsme proto nový projekt s názvem “Aktivně i s handicapem”, který bude také spolufinancován z evropských zdrojů prostřednictvím OP VK a který nejen naváže na úspěšný projekt “Klíč k handicapu”, ale rozšíří jeho nabídku větším zacílením na dospívající děti s handicapem. Věříme, že se nový projekt našeho sdružení setká se stejným zájmem i přínosem pro všechny cílové skupiny, kterým je určen a že spolupráce při jeho realizaci s oddělením evropských grantů Královéhradeckého kraje bude stejně perfektní. Už se na realizaci nového projektu těšíme!

POROVNÁNÍ PLÁNOVANÝCH UKAZATELŮ SE SKUTEČNOSTÍ

■ Monitorovací indikátory dle jednotlivých aktivit projektu “Klíč k handicapu”. Plánovaný počet na začátku projektu.
■ Monitorovací indikátory dle jednotlivých aktivit projektu “Klíč k handicapu” dosažený počet na konci projektu.

„Projekt Klíč k handicapu byl pilotním projektem v oblasti komplexní péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami, jejich rodiče i pracovníky věnující se této problematice.“

Případové studie

6

EVA**Narozena: 2002****Diagnóza: středně těžké vývojové opoždění, DMO****Stav rodiny před nástupem do projektu:**

Dívka narozená předčasně s nízkou porodní váhou a poporodními komplikacemi, která díky péči rodiny a spolupráci s OS ORION dosáhla velkého zlepšení v komunikaci s okolím a sebeobsluze.

Eva je prvním dítětem rodičů se středoškolským vzděláním, v době začátku projektu jí bylo 6 let a byla v celodenní péči speciální mateřské školy a rodičů. V kolektivu stála spíše v ústraní, byla závislá na péči asistenta, v chování převažovaly ploché emoční reakce, preferovala pouze kontakt se známými osobami. Silná fixace převažovala především ve vztahu s matkou a babičkou. Otec se často zapojoval do výchovy a dosáhl velmi blízkého vztahu s dítětem.

Eva začala po cvičení Vojtovy metody chodit až ve třech letech, její chůze byla velmi nestabilní, v řeči převažovaly pouze zvuky, komunikace neverbální, prvky afázie, diagnostikována byla dětská mozková obrna a středně těžká mentální retardace. Objevily se také časté epileptické záchvaty.

Z psychologického vyšetření před nástupem do projektu (2008):

Eva navazuje zpočátku oční i fyzický kontakt, pracuje s kolísavým soustředěním v přítomnosti matky. Řečový vývoj je opožděný, použití 10–15 komunikačních slov, špatná artikulace, převažuje použití gestikulace rukou s převahou levé ruky pro malování a skládanky. Značné opoždění řeči. Motorický vývoj – levák, zhoršená celková motorika pravé strany, snížená schopnost jemné motoriky. Kognitivní myšlení - konkrétní, infantilní, ulpívá na stereotypní činnosti, klidně trpělivé soustředění na jednu věc, základní vnímání tvarů a prostoru, porozumění jednoduchým konkrétním operacím, preference zvukových hraček.

Sebeobsluha a samostatnost – svlékne si oblečení, obléká kalhoty, jídlo s pomocí druhé osoby, osvojeny základní hygienické návyky. Emoční vývoj – kontakt s cizí osobou bez problémů, znatelná potřeba jistoty a podpory od okolí při vykonávání činností, blízký citový a fyzický kontakt s matkou i babičkou, s otcem ráda cvičí, potřeba stálosti režimu, preferuje monotónní činnost a přítomnost známých osob, dle matky citově dobrý kontakt se sourozencem, bez emocionálních výkyvů.

Mentální schopnosti Evy se pohybují v pásmu středně těžké mentální retardace, patrná organická etiologie (přidušení, epilepsie), pozitivní vliv předškolního zařízení na vývoj řečové a fyzické dovednosti indikuje doporučení odkladu školní docházky z důvodu emoční a mentální nezralosti. Další setrvání v klidovém režimu předškolního zařízení společně s individuálním přístupem povede u Evy k rozvoji jemné motoriky a slovní zásoby, emočně posílí Evu pro zvládání školních povinností v dalším roce. Rodina s dítětem spolupracuje při dalších terapiích (canisterapie, chirofonetika, kurz PC, EEG biofeedback), spolupracuje se speciálním pedagogem a podporujícím

přístupem vede Evu k samostatnosti při běžných denních činnostech. Eva je se svými mentálními schopnostmi a úrovní emočního vývoje plně závislá na péči blízkých osob.

Psychologické vyšetření při ukončení projektu (2011):

Emoční vývoj signalizuje potřebu trvalé podpory a citové vazby s blízkou osobou, motivace jako podpůrný prostředek při učení nových věcí a v sociálním přizpůsobení.

Vyšetření po skončení projektu ukazuje na výrazné zlepšení komunikace, Eva je schopna zůstat v místnosti s vyšetřující osobou sama, ukazuje na předměty, zlepšila se i grafomotorická úroveň. Při kolektivních aktivitách se aktivně zapojuje do technik, zlepšila se celková vizuální a motorická koordinace těla. Úroveň mentálních schopností odpovídá stále pásmu středně těžkého mentálního opoždění, pozornost však dosahuje dlouhodobějšího výkonu. Celkově lze hodnotit posun v kvalitě pozornosti a samostatnosti dítěte s ohledem na míru zapojení do kolektivu a zlepšení vizuální a motorické koordinace.

Z práce speciálního pedagoga:

Eva je dívka se závažným zdravotním postižením. Na počátku se setkávání odehrávala spíše v rámci konzultace s maminkou, řešení různých situací a možností práce s Evou. Holčička nespolupracovala, pobíhala po místnosti, nabízené činnosti nepřijímala. Po roce spolupráce se začal její vývoj nápadně zlepšovat, Evička vydržela při společné činnosti více než 10 minut, zvládala plnit jednoduché úkoly, byla samostatnější, objevovala se první slova. V této době však začala odmítat maminku, nechtěla žádný její kontakt. Pro mamku bylo toto období velmi těžké, brala si vše osobně a obávala se velmi o svůj vztah s dcerou. Vysvětlily jsme si, že jde spíše o osamostatňování Evičky a první projevy prosazování svého Já, což je samozřejmě z odborného pohledu pozitivní a žádoucí období.

V dalším roce nastoupila Eva do 1. třídy speciální školy. To již používala asi 15 slov (resp. onomatopoi), která často používala

k vyjádření svých potřeb a přání. Ke komunikaci dobře používala i gesta. Velmi dobře reagovala na nabízené činnosti, dobře se učila nové věci, zařadila se do různých aktivizačních činností v rámci Orionu. Ve škole se zařadila velice dobře, byla připravena na práci s dospělými, na respekt k další osobě. Vztah s maminkou se brzy zlepšil, krize přešla.

V současné době Eva nadále úspěšně pokračuje v plnění povinné školní docházky. Díky všem aktivitám, které během projektu Orion nabízel, se zlepšil její celkový vývoj osobnosti, všechny složky se postupně pozitivně rozvíjejí díky nadstandardní nabídce terapií. S rodinou byla po celou dobu velmi dobrá spolupráce.

FILIP

Narozena: 2001

Diagnóza: DMO spastická kvadruparéza

Stav rodiny před nástupem do projektu:

Filip je starší ze dvou dětí (mladší bratr – 4 roky), žije v úplné rodině, společné soužití celé rodiny s prarodiči, děti pobývají převážně s matkou. Těhotenství s Filipem bylo rizikové, porod v 28. týdnu, Filip byl 7 týdnů v inkubátoru, poté mu byla diagnostikována spastická kvadruparéza, nyní cvičí posilovací a protahovací cviky, chodí do školy – 1. třída, diagnostikován nerovnoměrný vývoj psychických schopností.

Z psychologického vyšetření před nástupem do projektu (2008):

Emoční vývoj Filipa nese známky zvýšené citlivosti a úzkostného prožívání vlastního neúspěchu, chlapec potřebuje motivaci a podporu sebevědomí pro zvládnutí nových situací, podporující komunikaci dospělých ve svém okolí. Filip disponuje intelektovými schopnostmi na hranici podprůměru s nedostatky v názorovém a logickém myšlení. Emoční vývoj odráží pocity nejistoty, sníženého sebevědomí a úzkostného prožívání. Doporučíme cíleně budovat motivační sys-

tém podpory schopností Filipa v nových situacích, podporující komunikaci ze strany dospělých. Pro Filip by byla vhodná arteterapie – pro rozvoj jemné motoriky, vyjádření emocí a podporu sebevědomí, dále práce s PC pro rozvoj názorového a logického myšlení, terapie EEG Biofeedback jako forma práce s pozorností a soustředěním. Rodině doporučujeme společnou práci formou rodinných terapií pro začlenění otce do spolupráce s Filipem a podporu mezigeneračních vztahů.

Psychologické vyšetření při ukončení projektu (2011):

Filip zlepšil svoji komunikaci s okolím, aktuálně se u něho objevují začínající znaky dospívání, zvýšená citlivost na neúspěch a afektivní reakce při změně situace. Filip ventiluje stresové situace především s nejbližšími lidmi (matka, bratr, asistentka), má náhled na své chování, ale je obtížné jej s nástupem puberty korigovat. Díky aktivní účasti na projektu OS ORION získává Filip podporu při sebekontrolě, možnost bezpečně mluvit o svých emocích a pracovat při rodinných terapiích na vztazích v rodině. Matka Filipa spolupracuje, otec je však plně vytížen a nedaří se ho do terapií zapojit. U Filipa se během projektu podařilo najít způsob ventilace emočních stavů, ale s ohledem na nastupující pubertu je stále obtížné korigovat afekty při změně situace. U Filipa se zlepšila kvalita pozornosti ve škole, došlo k posunu názorového myšlení a to především díky kurzu PC a terapií EEG biofeedback.

Z práce speciálního pedagoga:

Filip je chlapec se závažným zdravotním postižením. Podařila se integrace do běžné základní školy s pedagogickou asistencí. Maminka nastoupila do práce. Vzhledem k tomu, že je téměř veškerá péče o syna na ní, byla velmi unavená. Určitá část mamčiny přetíženosti se přenášela i na Filipa. V této době rodina využívá mnoha aktivit v Orionu, které přinášejí chlapci odlehčení od povinností, radost a kontakt s dalšími dětmi. Velkým přínosem byla terapie EEG biofeedback, kdy se zlepšovalo vlastní sebepojetí, pozornost a zrakové vnímání.

Po třech letech zvládá Filip nadále vcelku úspěšně základní školu s individuálním plánem. Přetíženost mamky je stále zjevná, chlapec vyrostl, mamka ho jen stěží zvládne přemísťovat, podpora ostatních členů rodiny je spíše sporadická. Vzhledem k tomu, že nastupuje u Filipa puberta, utkáme se s novými projevy a situacemi, které je nutné aktuálně řešit.

MILOŠ

Narozena: 1993

Diagnóza: DMO s hypotonickým syndromem

Stav rodiny před nástupem do projektu:

Miloš se narodil přirozeným porodem bez komplikací, obtíže se objevily až v 6 měsících Milošova života, kdy se zhoršila hrubá motorika a rodina začala cvičit Vojtovu metodu. Milošovi byl diagnostikován DMO hypotonický syndrom a psychomotorická retardace. Chodit začal Miloš až ve 3 letech, řečový vývoj byl opožděný. Milošovi byl doporučen odklad školní docházky a poté speciální škola pro žáky s poruchami řeči. Miloš žije s matkou, s otcem se stýká po jejich rozvodu pravidelně. Rodiče se rozvedli v 10 letech dítěte.

Z psychologického vyšetření před nástupem do projektu (2008):

Miloš po celou dobu vyšetření spolupracuje, snaží se verbálně vysvětlit své myšlenky, postup vypracování úloh. Pozornost Miloše výrazně kolísá v průběhu celého vyšetření, znatelný je psychomotorický neklid indikující únavu a náročnost úkolu. Milošovi pomáhá slovní povzbuzení, pochvala, při práci s obrázky se zrychluje psychomotorické tempo, Miloš má tendenci úlohy dokončit rychle bez kontroly zda úkol splnil správně. Osobnost Miloše a jeho sebehodnocení je nyní pod vlivem nástupu hormonálních změn a podléhá snadno emočním výkyvům. Postoj a hodnocení okolí tedy vnímá Miloš bez rozumové korekce, pocit, že něco nezvládne, může snadno vyvolat emoční reakci.

Verbální složka intelektových schopností se pohybuje na hranici lehké až středně těžké mentální retardace, nejlepší výkon v rámci svých výsledků podává Miloš v oblasti získaných vědomostí, vnímání vztahových souvislostí (nadřazená a podřazená slova). Matematické schopnosti jsou oslabeny převážně na úrovni konkrétních logických operací, pracuje lépe s názorným materiálem než z paměti. Sociální citění podléhá naučeným vzorcům, Miloš v současné době používá schémata řešení situací, která se naučil. Sám není schopen porozumět novým a často i opakovaným situacím a odhadnout své možnosti při jejich řešení. Neverbální složka intelektu je výrazně ovlivněna zhoršenou jemnou motorikou, sníženou zrakovou schopností (krátkozrakost) a pohybuje se rovněž při horní hranici středně těžké mentální retardace. Snížená schopnost vnímání prostorových vztahů, analýzy tvarů a rychlost zpracování odpovídá stupni mentálního handicapu. Omezená flexibilita myšlení vede u Miloše ke zvolení rychlého řešení bez hledání nových způsobů a postupů.

Miloš disponuje intelektovými schopnostmi na úrovni středně těžké mentální retardace (blíže k hranici lehkého mentálního opoždění). S ohledem na vstup do projektu Klíč za účelem podpory Milošových schopností doporučuji: podpořit Milošovu jemnou motoriku cvičením, arteterapií, trénovat sociální dovednosti v praktických situacích (ptát se Miloše v konkrétních situacích na řešení), podporovat jeho samostatnou komunikaci s okolím. Přijímat Milošovy emoce jako součást procesu dospívání, součást jeho prožívání okolního světa a situací. Podpořit rodinu, asistentku i školu v motivačních metodách, využití povzbuzení, pochvaly jako formy stimulace dovedností dítěte.

Psychologické vyšetření při ukončení projektu (2011):

Miloš prokazuje zlepšení v oblasti verbálních schopností a kvality pozornosti. Komunikační dovednosti Miloše dosahují výsledků v pásmu hranice středního a lehkého opoždění především díky zlepšení artikulace a snahy o dorozumění s okolím. Motivace Miloše o komunikaci s okolím je rovněž posílena pozitivními zkušenostmi při rozhovoru s ostatními, opakovanou zkušeností s přijetím Miloše

ve skupině. Nástup období dospívání přináší také emoční výkyvy, díky arteterapii je však Miloš umí lépe vyjadřovat a komunikovat s okolím. Matka vnímá rovněž posun v komunikaci a samostatnosti v domácím prostředí, schopnost Miloše pomoci při základních domácích činnostech.

Ze speciálně pedagogické práce:

Celá terapeutická práce byla zaměřena na zlepšení komunikačních schopností nejen v oblasti vlastního rozvoje řeči, ale i na zpracování obsahové stránky řeči a její používání ve společenském kontaktu. Vzhledem k tomu, že slovní zásoba je velmi bohatá, ale méně srozumitelná díky rychlému tempu a nesprávnému používání dechu, využili terapeutického programu pro děti s kóktavostí Kouzelná země. Zpomalovali jsme tempo řeči a korigovali rytmus řeči. Miloš využíval mnoho terapií, které všechny velmi dobře přispívaly k celkovému zlepšování všech osobnostních stránek.

V současné době je řeč srozumitelnější, Miloš zvládá již některé společenské zásady kontaktu s ostatními lidmi. S nástupem pu-

berty dochází nyní k většímu sebeprosazování a vymezování se vůči mamince, na čemž nyní pracujeme. Bude zřejmě nutné využít návodných kartiček s denním programem resp. Milošovými povinnostmi tak, aby soužití matky a dospělého postiženého syna mělo poklidný průběh.

ADÉLA

Narozena: 1992

Diagnóza: opožděný psychomotorický vývoj

Stav rodiny před nástupem do projektu:

Adéla se narodila přirozeným porodem který byl komplikován obřácenou polohou dítěte, obtíže začaly až v batolecím věku, kdy se zhoršila koordinace pohybů a byl diagnostikován opožděný psychomotorický vývoj. Matka s dcerou začala cvičit Vojtovu metodu, chůze začala v 1,5 roku. Adéle byl doporučen odklad školní docházky a poté speciální škola základní. Adéla žije s matkou a se sestrou Karolínou, která je o šest let starší a studuje mimo domov. Karolína se velmi velmi těžce vyrovnává s handicapem své sestry. Rodiče se rozešli, když bylo Adélce necelý rok a s otcem se nestýká ani nyní. Matka dlouhou dobu pečovala o Adélu sama a nepracovala, ani v současné době nemá stálé zaměstnání, proto není rodina ani finančně dobře zabezpečena.

Z psychologického vyšetření před začátkem projektu (2008):

Adéla je komunikativní, vstřícná, snaživá. Silně emočně prožívá neúspěch. Verbální sféra intelektových schopností Adély vykazuje úroveň lehké mentální retardace při dolní hranici pásma. Matematické schopnosti odrážejí nedostatek logického myšlení, sníženou schopnost koncentrace pozornosti. Adéla rozumí pouze základním početním operacím, kde uplatňuje mechanickou paměť a konkrétní myšlení, snížena je schopnost porozumění souvislostem. Krátkodobá paměť snížena zhoršenou koncentrací po-

zornosti. Do-bré sociální rodinné zázemí se odráží především v naučených znalostech a sociální inteligenci, která je u Adély v rámci verbální sféry nejvýkonnější částí. Motivační sféra dobrá, při opakovaném prožití neúspěchu se motivace snižuje a vede až k rezignaci. Emoční vývoj ukazuje na nízké sebevědomí související s prožívaným neúspěchem a vnitřním srovnáváním se s vrstevníky. Potřeba podpory a závislost na okolí související s mentálními schopnostmi dítěte. Dobré citové zázemí a podpora školy umožňuje Adéle projít základním vzděláním a najít uplatnění svých schopností.

V rámci projektu je doporučena spolupráce se speciálním pedagogem, s psychologem za účelem podpory a motivace Adély v učení a soustředěnosti. Dále rodinná terapie a sociálně aktivizační odpoledne pro rodiny – podpora komunikace, motorických dovedností, a samostatnosti dítěte. V rámci projektu dále PC kurz a pro zlepšení pozornosti EEG biofeedback.

Psychologické vyšetření při ukončení projektu (2011):

V rámci psychologického vyšetření byla diagnostikována úroveň mentálních schopností v pásmu lehké mentální retardace s nerovnoměrným rozložením jednotlivých schopností. V učebním procesu potřebuje trvalou podporu a pomoc především v oblasti paměťového učení, kde dosahují schopnosti pouze úrovně SMR. Emoční labilita Adély je dána především aktuálním nástupem hormonální aktivity v dospívání. Rodině doporučujeme pokračovat v systematickém učení, častém opakování naučené látky, správným rozložením denní přípravy učiva a celkovou podporou Adély a motivace k přípravě do školy. Došlo ke zlepšení pozornosti, celkovému zklidnění i přes nástup hormonálních změn a příznaků dospívání.

Ze speciálně pedagogické práce:

Práce s Adélkou a maminkou byla zaměřena především na zvládnutí přechodu ze základní školy do učiliště (zahradnické a aranžérské práce). Řešili jsme úskalí nového kolektivu, dojíždění, spolehnout se na vlastní síly, s vyrovnáním se maminky, že dcera dospívá, má své

představy a požadavky, jak je usměrnit na únosnou míru a ne je jen odmítat jako nemožné. Adélka zpočátku využívala několika aktivit Orionu, později je již navštěvovat nechtěla, neboť jsou zaměřeny spíše na mladší děti se závažnějším postižením. Ve škole se objevily obtíže se zvládáním učiva.

Po roce jsme Adélce doporučili EEG biofeedback. Již po absolvování první řady se Adélka cítila lépe, škola ji začala bavit, zvládala

pojmout i náročnější učivo, zvládat bez větších emocí mezilidské vztahy. Kromě školních záležitostí jsme řešily i první zamilování, obavy maminky o budoucnost své dcery.

V současné době je Adélka kultivovaná mladá slečna, která žije spokojeným naplněným životem. Maminka se lépe orientuje v emocích a reakcích své dcery. Letos Adéla začala studovat další učební obor – kuchařské práce.

